Class No.

Accession No.
666369

Date ordered
4/29/48

Of
A.Rosenthal Ltd.

Received
8/2/48

Cost
-/12/-

Approved by
Q!P

L. C. card No.

Author's surname, followed by initials
Ladreda, Manuel F

Title
Estudios históricos sobre los Códigos de Castilla.

No. of Copies 1

Vols.

Date 1896

Edition

Publisher

Price

x, 246 pp.

Recommended by

Reviewed in
letter item 57

DEMCO-257-B

IV. évfolyam 1902. január I. szám

KÖZIGAZGATÁSI KÖNYVTÁR

Szerkeszti és kiadja:
Dr. KAMPIS JÁNOS

A

HEGYKÖZSÉGEK

KÖZIGAZGATÁSA.

IRTA:

DR. VÁSÁRHELYI ZOLTÁN
M. KIR. FÖLDMIVELÉSÜGYI MINISZTERI FOGALMAZÓ.

Ára 1 kor. 20 fill.

MEGJELENIK HAVONKINT

Szerkesztőség:
Budapest, I. kerület (Vár), Uri-utcza
64. szám.

Kiadóhivatal:
Orsz. Közp. Községi Nyomda Részv.-társ.
Budapest, VI., Váczi-körút 61.

ELŐFIZETÉSI DIJ:
Egész évre (12 füzet) 12 kor. Félévre (6 füzet) 6 kor. Egyes szám 1 kor. 20 fill.

KÖZSÉGI NYOMDA, BUDAPEST, VI. VÁCZI KÖRÚT 61.

KÖZIGAZGATÁSI KÖNYVTÁR

KÖRRENDELET.

M. kir. belügyminister. 23,005/IV—a. szám. Valamennyi törvényhatóság első tisztviselőjének.

Dr. Kampis János belügyminiszteri segédtitkár a mult év elején **„Közigazgatási Könyvtár“** czim alatt havi folyóiratot inditott meg.

E folyóirat czélja a közigazgatás gyakorlati részével foglalkozó (különösen vármegyei, városi és községi) tisztviselők eljárását **gyakorlati utmutatások** nyujtásával elősegiteni s ez által a közigazgatási ügymenetet biztosabbá, határozottabbá és gyorsabbá tenni.

E czél szolgálatában a folyóirat havonkint megjelenő füzetekben a közigazgatás egy-egy részletágának könnyen áttekinthető, rövid utbaigazitásokkal, példákkal és mintákkal ellátott tüzetes feldolgozását adja.

Miután a **„Közigazgatási Könyvtár“**-nak bemutatott első évfolyamából s a folyó évben megjelenendő munkák jegyzékéből arról győződtem meg hogy e folyóirat alkalmas arra, hogy a közigazgatási eljárás szabatosságának és gyorsaságának előmozditása körül valóban közérdekü szolgálatot tegyen, ezen munkát ugy czimednek, mint a czimed alá rendelt közegeknek figyelmébe ajánlom.

A folyóirat előfizetési ára egy egész évre, 12 számra, **12 korona,** mely összegben a szállitási költség is benfoglaltatik. Az előfizetési dijak a „Közigazgatási Könyvtár“ kiadóhivatalához (Budapest, VI. Váczi-körut 61. sz.) küldendők.

Budapest, 1900. évi márczius hó 6-án.

A minister helyett:
Széll Ignácz,
államtitkár.

A **„Közigazgatási Könyvtár“** programmjának megállapitásánál kizárólag a gyakorlati közigazgatás követelményei irányadók. Ennek megfelelően *különös gond forditattik arra, hogy olyan közigazgatási részlet-ágak dolgoztassanak fel, amelyekre nézve a gyakorlati szakembernek utbaigazitásra leginkább szüksége van.*

Figyelemmel kiséri a **„Közigazgatási Könyvtár“** a közigazgatási életben felmerülő uj jelenségeket is és a végrehajtás körül a tisztviselőnek azonnal segitségére siet.

Ezenkivül felöleli a **„Közigazgatási Könyvtár“** azokat a kérdéseket is, *melyek a köztisztviselők* (állami, vármegyei, városi és községi tisztviselők) *személyes és szolgálati viszonyait* érintik, továbbá vezérfonalakat nyujt a *községi önkormányzati és gazdasági élet fejlesztésére irányuló köztevékenység* számára.

A **„Közigazgatási Könyvtár“** 1901. évi III. évfolyamából eddig megjelent:

I—II. szám. **Magyarország közegészségi viszonyai 1898—1899. években.** A m. kir. kormány 1898. és 1899. évi müködéséről és az ország közállapotairól szóló jelentések, valamint az ugyanazon évi statisztikai évkönyvek alapján közli: *Dr. Békésy Géza,* kir. közegészségügyi felügyelő. Három rajzolt statisztikai táblával, két statisztikai térképpel. Ára 2 kor. 40 fill.

A

HEGYKÖZSÉGEK

KÖZIGAZGATÁSA.

IRTA:

DR. VÁSÁRHELYI ZOLTÁN

M. KIR. FÖLDMIVELÉSÜGYI MINISZTERI FOGALMAZÓ.

Ára 1 kor. 20 fill.

BUDAPEST, 1901.

ORSZÁGOS KÖZPONTI KÖZSÉGI NYOMDA RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG

VI., VÁCZI-KÖRUT 61. SZÁM.

I. FEJEZET.

BEVEZETÉS.

Közviszonyaink jelen fejlődési iránya folytán, mely miatt a törvényhozás kénytelen mindinkább belenyulni a nép gazdasági életébe s a helyi hatóságoknak is sok ilyenféle szabályt kell alkotni, számos oly teendő hárult a közigazgatásra, különösen pedig a községekre, melyek a gazdasággal kapcsolatosak, sőt a gazdálkodást közvetlen érintik.

Ha a községet nem mint pusztán az administrativ executiva végső organumát tekintjük, hanem, mint a társadalmi és gazdasági élet oly tényezőjét, mely közös gazdasági érdekek által összekötött egyének összesége: számtalan oly közös elintézést igénylő kérdést látunk felmerülni, melyek szabályozására vagy egyes felmerülő konkrét esetekben való elintézésére, a községi képviselőtestületi szervezet épp oly kevéssé alkalmas, mint az 1886. évi XXII. t.-cz. 63. §-a értelmében szervezett községi elöljáróság az e fajta intézkedések végrehajtására.

A modern községi szervezet ezen, különben igen nehezen pótolható hiánya mellett, gondoskodni kell azt pótló intézményekről, amelyek közé a *hegyközségek* is tartoznak.

A hegyközségek, mint az egyes szőlőbirtokosok egyesüléséből származott testületek, részint szokásszerü, részint régibb időből származó irott szabályok alapján — igen régi idők óta — végezték részint gazdasági, részint hegyrendészeti feladataikat, anélkül, hogy e müködésük s egyáltalában fennállásuk a törvény által elismerve vagy szabályozva lett volna.

A szőlőmivelés sajátos természete ugyanis az egymás mellett fekvő szőlőterületek birtokosai közt természetes érdekkapcsolatot hoz létre. E közös érdekek kapcsolata igen

régen testületekké csoportositotta a szőlőbirtokosokat, melyeket a legtöbb helyen hegyközségnek, szőlőközségnek vagy hegyi birtokosságnak neveztek. E hegyközségek a községi képviselőtestület és elöljáróság mellett saját képviselettel és elöljárósággal birtak, melyek hatósági jogokat gyakoroltak.

Szervezve volt a legtöbb helyen a közgyülés, a választmány és a hegybiró hatásköre.

Ilyen szervezet mellett müködtek a hegyközségek országszerte, a hatóságok hallgatólagos jóváhagyása mellett.

Ujabb időben azonban több város és vármegye, részint irásba foglalva a szokás által szentesitett szabályokat, részint a modern viszonyoknak megfelelő alakba öntve a meglevő irott szabályokat, a nyolczvanas években a kormányhoz fordult azok megerősitéseért. A kormány azonban azon indokolással, hogy oly intézkedések, melyek szerint a szőlőbirtokosok hegybirtokosság elnevezés alatt jogi személylyé egyesittetnek, részükre egyletszerü alapszabályok alkottatnak, melyek szerint a község, mint közig. hatóság hatáskörébe tartozó teendők egy részének ellátása a jogi személylyé egyesitett birtokosokra hárittatik és ezek egy hatósági jogokkal felruházott és törvényeink előtt ismeretlen uj közigazgatási közeggé szerveztetnek, hatósági szabályrendeletben helyet nem foglalhatnak: a bemutatott szabályokat meg nem erősitette.

Egyrészt a törvényhozás és a gyakorlati élet között mutatkozó ezen hézag, másrészt még a modern gazdasági élet követelményei folytán elodázhatlanná vált a hegyközségi intézmény törvényes szabályozása.

Ha már őseink, akik még nem ismerték azt a számtalan szőlőbetegséget, mely ellen egy-egy határbeli szőlőbirtokosnak csak közösen és egyöntetüen lehet sikeresen védekezni, de nem ismerték azt a szövevényes és költséges szőlőművelési és illetőleg szőlőfelujitási módokat sem, melyeket a szőlőmivelőknek el kell sajátitaniok s melyek alkalmazására gyakran az egyes kisebb embereknek nincs elég anyagi erejük, mégis szükségesnek tartották a hegyközségek alakitását, szinte fölöslegesnek látszik bizonyitani, hogy mennyivel nagyobb szükség van erre napjainkban, midőn az emberek mindinkább kezdik belátni, hogy a gazdasági téren is csak ugy boldogulhatnak, ha összetartanak s közös érdekeik előmozditására s megvédésére egyesülve más-más megfelelő szervezetet alkotnak.

Szem előtt kell azonban tartanunk, hogy az egyszerü földmivelő nép nehezen barátkozik meg uj intézményekkel, legyenek azok bár még oly hasznosak is rá nézve, mindad-

dig, mig azok czélszerüségét hosszabb időn át példák nem igazolják, bizalmatlansága meg nem szünik. Igazolja ezt a szövetkezeti eszme lassu térfoglalása, melynek még mindig évtizedek fognak kelleni, mig az elfoglalja majd a népek gazdasági életében azt a helyet, melyet betölteni hivatva van. Épp ezért arra kell törekednünk, hogy a gazdasági egyesülés minden oly formáját, mely a nép körében már meggyökeresedett, a mai kor igényeinek megfelelően szervezve, fentartsuk és tovább fejlesszük.

Ilyen régi, a földmivelő nép körében meggyökeresedett intézmény mint láttuk, hazánkban a hegyközség is.

Hegyközségek ugyanis, mint már fentebb mondottuk, az ország bortermelő vidékein igen régi idő óta voltak. Törvényes szabályozását azonban a hegyközségi intézmény csak a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894. évi XII. t.-cz.-ben nyert. E törvény volt az, mely megnyitotta a mezőgazdaságra és a mezőgazdasággal foglalkozók érdekeinek megvédésére és előmozditására azóta alkotott törvények sorozatát. Ezen törvény hivatva van a mezei rendőrségről szóló, de sok tekintetben hézagos 1840: IX. t.-cz. hiányait pótolni, másrészt pedig gazdaközönségünkben meggyökerezett számos helytelen szokást és gyakorlatot megdönteni. De viszont sok oly ügykört ölel föl a törvény, mely ezelőtt törvényes szabályozásban nem részesült. Ilyen többek közt a hegyközségek ügye, mit elsősorban a szőlőfelujitás egyik első lelkes apostolának, néhai *idősb Miklós Gyulának*, volt országos borászati kormánybiztosnak köszönhetünk.

A mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló törvény eredeti tervezetében ugyanis szó sem volt a hegyközségekről s a szőlőmivelésről csupán csak néhány (a 64. és 65. §§-ok) szakasz intézkedett.

Miklós Gyula volt az, ki az Országos Magyar Gazdasági Egyesület által ezen törvényjavaslat megvitatása tárgyában az 1889. év deczember hó 18-án megtartott értekezleten kifogásolta a törvényjavaslat ezen hiányosságát és követelte, hogy a „szőlőmivelésnek más mezőgazdasági ágaktól elütő érdekei megóvása és illetőleg előmozditása czéljából a törvényjavaslatba egy külön fejezet vétessék fel és ebben a szőlőterületek megvédese fentartására irányuló intézkedések megtétele mellett a szőlőközségek szervezése is szabályoztassék.“ Javaslatát ezután 11 pontban foglalta össze s mondhatjuk, hogy a törvénybe később felvett s „a hegyközségekről“ szóló fejezetnek az ő javaslatai képezték az alapját.

Az itt elmondandókban igyekezni fogunk kimutatni,

hogy hazánk szőlőmivelése, de az egyes szőlőbirtokosok érdekében is mennyire kivánatos, hogy hegyközségek minél nagyobb számban alakuljanak. Nézzük már most, hogy az 1894. évi XII. t.-cz. megalkotása óta *hány hegyközség alakult hazánkban s mennyiben felelnek meg azok a hozzájuk füzött várakozásoknak.* Ez utóbbi tekintetben ugyan nem sok adat áll rendelkezésünkre, mindamellett ezekből is alkothatunk magunknak némi képet a hegyközségi ügy mai állásáról.

A szorosabb értelemben vett Magyarországon 53 vármegye 5770 községében foglalkoznak szőlőtermeléssel. Ezzel szemben az 1900. év végéig 40 vármegye területén *583 községben alakult 702 hegyközség.* Ezenkivül 9 törvényhatósági joggal felruházott városban alakult 10 hegyközség. *Az összes hegyközségek száma tehát 712.* Ez elég szép szam, de viszonyitva a szőlőmiveléssel foglalkozó községek számához, azt találjuk, hogy még csak valamivel több, mint tiz százalékában a szőlőmiveléssel foglalkozó községeknek alakult hegyközség; e tekintetben tehát még sok kivánni való van hátra.

Örvendetes jelenség azonban, hogy *az ország elsőrangu borvidékein alakult a legtöbb hegyközség.* Igy az *Érmelléket* magában foglaló *Biharmegyében* 52 és *Szilágymegyében* 28 községben 41 hegyközség; a balatonmelléki és badacsonyi borvidéken: *Somogy* vármegye 98 községében 120 hegyközség, *Zala* vármegye 166 községében 196 hegyközség, *Veszprém* vármegyében 7 hegyközség; az eger-visontai borvidéken: *Heves* vármegye 13 községében 21 hegyközség, *Borsod* vármegye 21 községében 22 hegyközség; a neszmélyi borvidéken: *Komárommegyében* 15 hegyközség, *Fejér* vármegye 32 községében 44 hegyközség; az erdély-küküllőmenti borvidéken: *Kis-Küküllő* vármegyében 7 hegyközség; a ménesmagyarádi borvidéken: *Arad* vármegye 16 községében 17 hegyközség; a beregszász-nagyszőlősi borvidéken: *Bereg* vármegye 11 községében 12 hegyközség stb.

Ezen adatokból kitünik, hogy azon vidékek szőlősgazdái tanusitottak legnagyobb hajlandóságot hegyközségek alakitása iránt, *a hol a szőlőmivelés a lakosságnak egyik fő keresetforrását képezte a filloxera pusztitásai előtt,* sőt a hol a felujitás előrehaladásával jórészt manap is az.

S hogy a hegyközségi intézmény e vidékek szőlőmivelőinel *bevált,* azt mutatja az is, hogy alig számbavehető azon hegyközségek száma, amelyek megalakulásuk után feloszlani kivántak, vagy a törvényben kikötött 3 évi fennállás után tényleg fel is oszlottak volna. Ezen esetek is jórészt a hegyközségek vezetőinek indolencziájára vezethetők vissza; viszont a fenti kedvező eredményt jórészt annak tulajdonithatjuk,

hogy a legtöbb helyen a lakosság intelligens eleme állott a hegyközségek élére, kiktől remélhetjük, hogy a jövőben is fenn fogják tudni tartani a szőlőbirtokosokban a hegyközség ügyei iránti érdeklődést.

Hogy a hegyközségi intézmény jobban meghonosodjék szőlőmivelő gazdáink körében, e tekintetben különösen sokat tehetnének a vármegyék s főleg a vármegyei *főszolgabirák*, kik, mint elsőfoku közigazgatási hatóság, a kerületi szőlőszeti és borászati felügyelővel együtt, *hivatalból is kötelesek a hegyközség megalakitásánál közrehatni.* De sokat tehetnének ez ügyben a vármegyei gazdasági egyesületek is s főleg a birtokos középosztály.

II. FEJEZET.

Hegyközségek alakitása.

A „Hegyközség“ egyes szőlőbirtokosoknak önkormányzati joggal és meghatározott szervezettel biró olyan testülete, melynek czélja a szőlőmivelésre és bortermelésre vonatkozó közös érdekek előmozditása.

A mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894. évi XII. törvényczikknek szoros értelemben véve csak a VIII. fejezete szól a hegyközségekről. Vannak azonban a törvény többi fejezeteiben is oly rendelkezések, a melyek a hegyközségekre is irányadóul szolgálnak s a melyeket a hegyközségi intézmény tárgyalásánál nem szabad szem elől téveszteni.

A hegyközségek megalakitását a törvény 62. §-a nem rendeli el feltétlenül, vagyis az érdekelteket nem kötelezi arra, hogy szükségkép hegyközségeket alakitsanak, hanem csak megengedi, hogy az érdekeltek ott, a hol a törvénykövetelte föltételek megvannak, hegyközségi szervezetben egyesülhessenek.

A feltételek, a melyektől a hegyközségek törvényengedte alakulása függ, a törvény 62. §-a szerint kétfélék, és pedig olyanok, a melyek a területre és olyanok, a melyek az érdekelt birtokosokra, illetőleg azok számára és akaratnyilvánitására vonatkoznak.

Hegyközségek ugyanis az alább megállapitott feltételek mellett alakithatók:

***a)* oly területeken, a melyek szőlővel vannak beültetve, vagy a melyek eddig szőlőmivelésre használtattak, de a filloxera pusztitása következtében vagy más okból parlagon hevernek, vagy jelenben más mivelésre használtatnak;**

***b)* eddig más mivelésre használt oly területeken, a melyeken uj szőlők létesülnek.**

Jóllehet tehát a hegyközségek alakitását a törvény nem rendeli el feltétlenül s azt nem teszi kötelezővé az érdekel-

tekre, mégis elmondhatjuk, hogy e tekintetben a szőlőmivelés érdekei a törvény intézkedéseiben (l. a 62. és 63. §§-okat) a lehető legnagyobb támogatásra találnak.

Igy, mint fentebb láttuk, a törvény lehetővé teszi, hogy oly területeken is alakithatók hegyközségek, a melyek ez idő szerint még, vagy már nem használtatnak szőlőmivelésre; mert hisz a hegyközség alakitásának egyik főczélja lehet az elpusztult szőlőterületek birtokosainak megkönnyiteni szőleik felujitását, vagy másrészt egész uj területeknek a szőlőkultura alá vonását.

Sok helyen látjuk ugyanis, hogy egyes birtokosok, akikben meg van a hajlandóság elpusztult szőlejük felujitására, vagy uj szőlők létesitésére, ezt csak azért nem tehetik, mert félnek, hogy a szomszéd parlagon heverő, vagy más mivelésre használt szőlőterületek birtokosai irigységből, csintalanságból vagy gyakran akaratlanul is megrongálják, sőt nem ritkán teljesen el is pusztitják az ilyen uj ültetést.

Éppen azért gondoskodik a törvény arról, hogy ha egy határbeli szőlőbirtokosok (illetőleg filloxera által elpusztitott szőlőterületek birtokosai) közül nem is valamennyien óhajtják szőleik felujitását, ez mégis lehetővé tétessék azoknak, kikben megvan erre a hajlandóság, az által, hogyha az ily egyhatárbeli összefüggő szőlőterületek (illetőleg elpusztult szőlőterületek vagy uj szőlők léfesitésére szánt területek) a száz kataszteri holdat meghaladják s e terület birtokosainak száma husznál nem csekélyebb, *a birtokosoknak birtokarány szerinti egyharmada a hegyközség alakitását kimondhatja* s ez esetben az egész terület birtokosai kötelesek a hegyközségbe belépni; de sőt, ha a szóban levő szőlőterületet oly kisebb területek szakitják is meg (feltéve, hogy e részletek az egész terület egy negyedrészénél nem nagyobbak), melyek sem a multban nem használtattak szőlőmivelésre, sem a jelenben nincsenek szőlővel beültetve, az ily közbeeső területek birtokosai is kénytelenek a hegyközség kötelékébe belépni.

Nem ily kedvező azonban a törvény intézkedése már a száz kataszteri holdnál kisebb összefüggő szőlőterület birtokosaira nézve, kik csak az esetben alakithatnak hegyközséget, ha ehhez az egész terület valamennyi birtokosa hozzájárul.

Végül az egészen különálló kisebb szőlőterületek birtokosai is saját kivánságukra a határban levő hegyközség kötelékébe felveendők.

A törvény 63. §-a intézkedik az iránt, hogy *mikor alakitható egy község határában több hegyközség vagy pedig több község határában egy közös hegyközség.*

Ha ugyanis az egy község határában fekvő szőlők két vagy több egészen külön álló csoportot képeznek, a melyek külön-külön nagyobbak ötven holdnál s külön-külön legalább husz birtokos kezén vannak, ezeknek birtokosai az összes birtokosok számszerinti általános többségének határozata alapján külön hegyközségekké vagy a határ egyéb részeinek bevonása nélkül közös hegyközséggé alakulhatnak.

Ugyanazon törvényhatóság több községben fekvő szőlőterületek tulajdonosai is alakithatnak egy hegyközséget, ha ezek a szőlőterületek egy összefüggő területet képeznek.

Ha a birtokosoknak az egyik vagy másik alakulási mód mellett nyilatkozó száma egyenlő, a külön hegyközségek vagy közös hegyközség alakitása iránt a hatóság határoz.

Az ugyanazon törvényhatóság két vagy több községe határába eső, de összefüggő szőlőterületen való *hegyközségi alakulásnál,* ha az összefüggő terület nem tartozik ugyanazon elsőfoku hatóság alá, az eljárás azt az elsőfoku hatóságot illleti, a melynek kerületébe az összefüggő terület nagyobb része esik. Ha ez kétséges volna, az illetékes vármegyei törvényhatóság rendeli el, hogy melyik elsőfoku hatóság tartozik a hegyközség megalakitása körül eljárni.

Ha a szőlőbirtokosok fenti módon hozott határozata alapján az egy község határában fekvő szőlők két vagy több különálló hegyközséggé alakultak, ezek mindaddig, mig mint különálló hegyközségek jogérvényesen fennállanak, *uj egységes hegyközséggé* nem alakulhatnak. (l. az 1900. évi 68.675. sz. földmiv. min. rend.)

Célszerüségi és szervezkedési szempontok mindenesetre a mellett szólanak, hogy egy közigazgatási község határában lévő szőlők egy egységes hegyközségi alakulásba foglaltassanak és kivánatos, hogy mind a szőlőbirtokosok, mind a hatóság erre törekedjenek.

Ez azonban az esetben, ha az egy község határában lévő szőlőterületek birtokosai már jogérvényesen külön hegyközségekké alakultak, csak a következő kétféle módon érhető el:

1. vagy ugy, hogy a létező hegyközségek a törvény 73. §-a alapján jogérvényesen feloszlanak s ekkor hegyközség többé nem létezvén, az összes szőlőbirtokosok uj alakuló gyülésre hivatnak össze, vagy

2. ugy, hogy a létező hegyközségek feloszlás nélkül az érvényes hegyközségi határozatokra nézve előirt törvényes formák betartásával az egységes hegyközséggé való egyesülést, amit a törvény nem tilt, érvényesen elhatározzák.

Annak elbirálása, hogy a már egyszer megalakult hegyközség, szabályszerüen a törvényben előirt feltételeknek megfelelően alakult-e meg, vagyis a hegyközséggé alakulás tényének elbirálása, a törvényhatóság hatáskörébe tartozik. Ez ugyan magában a törvényben nincs világosan kimondva, azonban egy felmerült esetből kifolyólag kimondta azt a földmivelésügyi miniszter 1899. évi 81.008. sz. határozatában.

Ezen határozat indokolása a következő:

„A mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894. évi XII. t.-cz. 70. § ának utolsó bekezdése értelmében a rendtartás a hegyközség megalakulása után fél év alatt megalkotandó és hatósági jóváhagyás alá terjesztendő.

Hogy a törvény ezen rendelkezése betartassék, a törvényhatóság nyilvántartani tartozik a területén megalakult hegyközségeket s ha azok a megalakulás után fél év alatt be nem terjesztik rendtartásukat, erre azokat szoritani köteles.

A rendtartás felülbirálása alkalmával pedig a törvényhatóság feladata megvizsgálni, hogy a rendtartás szabályszerüen alkottatott-e meg. A törvényhatóság ezen ténykedésének természetes előfeltétele, hogy vizsgálni tartozik azt is, hogy az a szervezet, a mely a rendtartást megalkotja, törvény szerint létezik-e, illetőleg, hogy a törvény rendelkezései értelmében jött-e létre. Ez csak ugy dönthető el, ha a törvényhatóság megvizsgálja azt, hogy a hegyközség, mely a rendtartást jóváhagyás végett bemutatja, szabályszerüen alakult-e meg? Ha nem alakult szabályszerüen, vagyis a törvény rendelkezéseinek megfelelően, a törvényhatóság, mivel a hegyközség a törvény értelmében létezőnek nem tekinthető, nem hagyja jóvá a rendtartást sem, hanem az első foku hatóságot utasitja, hogy a hegyközségnek törvény szerint való alakulása iránt intézkedjék".

A hegyközség mindaddig, mig a szervezetét magában foglaló rendtartást nem alkotja meg, — végleg megalakultnak nem lévén tekinthető, következésképen hegyközségi teendőket sem teljesithet. (56.216/1899. sz. földmiv. min. rendelet). Ennélfogva a közig. község mindazon ügyekben, melyek a hegyközség megalakulása nélkül hatáskörébe tartoznának, továbbra is eljárhat. Ellenben oly ügyekben, melyeket az 1894: XII. t.-cz. egyenest a hegyközségek hatáskörébe utal — ilyen különösen a hegyközségi járulék kivetése — a község nem, hanem csakis a hegyközség, vagyis az a szervezet van jogositva eljárni, mely a törvény szerint erre a czélra alakul. A község csak annyiban lehet hivatva valamely intézkedésre, a mennyiben az esetleges teendők (különösen a hegyrendőri ügyek) községileg intézhető ügyeknek minősithetők. Az ily

esetekben eljáró községi elöljáróság természetesen csak a községi képviselőtestületnek s nem a hegyközségnek tartozik felelősséggel.

A hegyközségek megalakítása érdekében az alantos hatóságok által követendő eljárásra vonatkozó részletes utasítások (48.000/1894. sz. földm. min. rendelet 62. §-a) a következők:

a) Minden szőlőszeti és borászati felügyelőség a kerületébe eső azon területek kimutatását, a melyeken a törvény 62. §-a *a)* és *b)* pontjainak rendelkezései szerint hegyközségek alakithatók, az 1894: XII. t.-cz. életbeléptetésétől számitott legfölebb három hó alatt tartozott elkésziteni. E kimutatások községenkint voltak készitendők, s a midőn egy járásra nézve készen voltak, egy példányban az illetékes járási főszolgabiráknak megküldendők.

A község közreműködésével elkészitendő s az illetékes járási főszolgabirónak megküldendő volt továbbá a hegyközségi alakulásra alkalmas területek birtokosainak pontos névjegyzéke is, a mely feltünteti, hogy minden egyes birtokosnak mekkora birtokrésze van (1600 □-öles holdakban és □-ölekben számitva) a hegyközség alakitására a törvény szerint alkalmas területben.

E kimutatásoknak tehát minden egyes községre vonatkozólag az illetékes jár. főszolgabirónál meg kell lenniök. Ha tehát valamely község szőlőbirtokosai hegyközséget akarnak alakitani, eziránt a szükséges lépések megtétele végett, a községi elöljáróság utján a jár. főszolgabiróhoz kell fordulniok.

b) A főszolgabiró azután tartozik az összes szőlőbirtokosokat 30 napi határidőre, az illető községbe a községházhoz alakuló gyülésre meghivni.

A meghivó nemcsak szabályszerü módon közzéteendő és kihirdetendő, hanem lehetőleg minden érdekelt birtokosnak külön is megküldendő, vagy vele más alkalmas módon személyesen közlendő.

Az alakuló gyülésre meghivandó az illető kerületi szőlőszeti és borászati felügyelő is, s az alakuló gyülés határnapja lehetőleg akként tüzendő ki, hogy az állami szakközeg valamennyin jelen lehessen.

c) Az alakuló gyülésen az elsőfoku hatóság illetékes tisztviselője, esetleg hivatalbeli helyettese megismerteti az összegyült birtokosokkal a törvény hegyközségekre vonatkozó fejezetének tartalmát és rendelkezéseit, megmagyarázza nekik a hegyközségek szervezésének czélját, felvilágositja őket arra nézve, hogy minő nagy előnyök származnak a szőlőmivelésre, a szőlők felujitására és a szőlő veszedelmei ellen való véde-

kezésre az egyesülésből, s közös vagy együttes vagy legalább egyöntetü és egyirányu müködésből, s aztán szavazás alá bocsátja azt a kérdést, hogy akarnak-e az érdekelt birtokosok hegyközséget alakitani?

d) A szavazás, illetőleg az érdekelteknek a hegyközség megalakitását eldöntő akaratnyilvánitása kétféle, a szerint, hogy a törvény 62. § ának negyedik vagy hatodik bekezdése alá tartozó esetben kell határozni.

1. Az előbbi esetben, ha t. i. száz kataszteri hold, vagy ennél nagyobb és legalább husz birtokos kezén levő területről van szó, s a birtokosoknak birtokarány szerinti egyharmada a hegyközség megalakitására szavazott, a hegyközség azzal már létrejött, habár a terület kétharmadának birtokosai a megalakulás ellen is szavaznának. (Például egy 120 holdas területből 40 hold négy birtokosé, a többi 80 hold pedig 60 birtokos kezén van. Ha ez esetben az a négy birtokos, a kié a 40 hold, vagyis az egész terület egyharmada, a hegyközség megalakitására szavazott, a többi 80 hold hatvan birtokosa nem akadályozhatja meg a hegyközség létrejövetelét, hanem köteles ahhoz hozzájárulni.)

2. Ha a törvény 62. §-a ötödik bekezdésének rendelkezése alá eső azok a területek, a melyek sem eddig nem használtattak szőlőmivelésre, sem jelenben nincsenek szőlővel beültetve, a hegyközségi kötelékbe törvénynél fogva vonandók be, e területrészek birtokosainak az alakuló gyülésen az alakulás kérdésében nincs szavazati joguk.

e) A törvény 62. §-a hatodik bekezdése alá tartozó esetben, vagyis ha a hegyközségi kötelékbe vonható összefüggő terület kisebb száz holdnál, a hegyközség csak akkor alakulhat meg, ha az egész terület összes birtokosai a hegyközségi alakulás mellett szavaznak.

f) A törvény 62. §. utolsó bekezdésének rendelkezése alá eső egészen külön álló kisebb területek birtokosai külön szólitandók fel az iránti nyilatkozásra, hogy kivánják-e vagy sem a határban levő hegyközség kötelékébe való felvételüket?

Ezek, a nyilatkozatok eredményéhez képest, személyükre és a birtokukban levő területekre nézve vagy tagjai lesznek a hegyközségnek, vagy a hegyközségi köteléken kivül maradnak. Előbbi esetben a törvény 62. §-a utolsó bekezdésében megállapitott elbánás alá esnek, vagyis csak annyiban járulnak a hegyközség közös terheinek viseléséhez, a mennyiben a hegyközségi kötelékben szolgáltatható előnyöket igénybe veszik.

g) A szavazást minden esetben az kezdi meg, a kinek a hegyközségi kötelékbe vonható területen a legkisebb birtoka van, s folytatják a birtokaik térfogata szerint növekedő

sorrendben következő birtokosok. Egyenlő területek birtokosai közül a szavazás elsőbbsége azt illeti, a kinek neve betüsorrend szerint előbb sorakozik.

A szavazás meghatalmazott utján is gyakorolható.

Az elsőfoku hatóságok a hegyközségek megalakitása körüli eljárásukról az illetékes másodfoku hatóságnak részletes jelentést tenni tartoznak.

A másodfoku hatóságok pedig kötelesek minden év január hó 1-éig a földmivelésügyi miniszternek pontos kimutatás felterjesztése mellett bejelenteni, hogy területükön hol alakultak uj hegyközségek, mekkora területtel és hány birtokossal?

Annak megállapitására, hogy a hegyközség megalakitása ügyében *eljáró törvényhatósági tisztviselő felmerült költségei* (napi és fuvardija) uti átalányuk terhére esnek-e, vagy pedig külön számithatók fel s ha igen, kinek a terhére — a törvényhatósági közgyülés illetékes (22.454/1896. sz. földmiv. min. rend.)

III. FEJEZET.

A hegyközség szervei.

A hegyközségek a törvény rendelkezései szerint érdekkörükbe tartozó ügyekben önkormányzati alapon maguk intézkednek. (1894: XII. t.-cz. 61. §.)

A hegyközség ügyeinek intézésére hivatva vannak:

1. a hegyközségi közgyülés;
2. a hegyközségi választmány;
3. a hegyközségi hegybiró.

Ide számithatjuk még, mint a hegyrendészet fentartására hivatott végrehajtó szerveket, a hegyőröket is.

E helyen emlitjük meg, hogy a hegyközségeknek csakis a portómentes hatóságok és hivatalokhoz ezek felszólitására intézett levelei, — ha „hivatalos felszólitásra . . . ügyben portómentes" záradékkal láttatnak el — kezeltetnek portómentesen. (33.372/1897. sz. földm. min. rend.)

a) *A közgyülés.*

Mint minden autonom szervezetnek, a hegyközségnek is legfontosabb szerve a közgyülés, mely hivatva van a törvény által a hegyközségnek biztositott autonom jogokat gyakorolni.

A közgyülésnek tagja és azon szavazati joggal bir minden birtokos, aki a hegyközségi kötelékbe tartozik.

Nyolczszáz négyszögöl vagy ennél csekélyebb terület birtokosa egy szavazattal, az ennél nagyobb terület birtokosa pedig annyi szavazattal bir, a hányszor nyolczszáz négyszögöl területe van. Arra, hogy valaki két vagy több szavazatot gyakorolhasson, szükséges, hogy birtokának területe kétszer, vagy többször teljes nyolczszáz négyszögöl legyen. A nyolczszáz négyszögölön, vagy annak többszörösén felüli töredékek nem számittatnak.

A közgyülésnek tagja, jogait a közgyülésen megbizott utján is gyakorolhatja.

Nehogy egy-egy nagyobb birtokos — birtokarány szerint történvén a szavazás — a kisebb birtokosok jogait illusoriussá tegye, a törvényben ki van mondva az is, hogy az összes hegyközségi birtokosok szavazatainak egy negyed részénél több szavazatot saját nevében egy birtokos sem gyakorolhat. Ezen korlátozás azonban nem vonatkozik a megbizás utján (tehát a hegyközségi tag által nem saját nevében) gyakorolt szavazatokra.

A közgyülés határozatainak érvényességéhez a szavazatok általános többsége szükséges. Vannak azonban — mint azt látni fogjuk — a hegyközségnek oly ügyei, a melyek tekintetében a közgyülés az összes tagokat kötelező határozatot szótöbbséggel nem hozhat, hanem a melyekhez szükséges, hogy abba minden egyes tag beleegyezzék, ellenkező esetben a határozat csak azokat kötelezi, akik ahhoz kifejezetten hozzájárultak.

A közgyülés leglényegesebb teendői a hegyközségi rendtartás megalkotása, a müködési terv és az évi költségvetés — s ennek keretében a hegyközségi járulék, ugyszintén a hegybiró, pénztárnok esetleges tiszteletdijának s a hegyőrök bérének — megállapitása, továbbá a választmányi tagok és a hegybiró választása.

A hegyközségi közgyülés határozata ellen fokozatos felebbezésnek van helye.

Igaz ugyan, hogy az 1894: XII. t.-cz. 72. §-a csak azt mondja ki, hogy a hegyközségi közgyülés határozatai ellen az elsőfoku közigazgatási hatósághoz felebbezésnek van helye, de ez nem korlátozó intézkedésként foglaltatik a törvényben, hanem csak annak jelzéseül, hogy a közgyülési határozat nem feltétlen, hanem, hogy az ellen a törvényben megállapitott fokozatoknál lehet jogorvoslattal élni.

Ennélfogva hegyközségi közgyülési határozatok ellen a fokozatos felebbezésnek helye van a törvény 102. §-ában megállapitott hatóságokhoz. (47.205/1901. sz. földmiv. min. rend.)

b) *A választmány.*

A választmányi tagokat a hegyközségi közgyülés általános szótöbbséggel választja.

A választmány elnöke a hegybiró vagy helyettese.

A hegyközségi közgyülés állapitja meg a rendtartás keretében azt is, hogy hány tagból álljon a választmány és hogy a tagok hány évre választassanak.

A választmányi tagok számának megállapitásánál mindig figyelemmel kell lenni arra, hogy mily nagy a hegyközség területe s hány tagja van. Nagyobb területtel és több tagga biró hegyközségben ugyanis kivánatos, hogy a választmány tagok száma is több legyen, mint egy kisebb hegyközségben.

A választmány, hogy feladatának megfelelhessen, kivánatos, hogy legalább havonként egyszer, de a szükséghez képest többször is ülést tartson. Ülésein a hegybiró vagy helyettese, mindkettőjük akadályoztatása esetén a legidősebb választmányi tag elnököl.

A hegyközségi közgyülés által a rendtartás keretében állapitandók meg a válaszmányt megillető jogok és kötelességek.

A választmány leglényegesebb teendői:

1. a hegybiró helyettesét, a szükséghez képest pénztárnokot és jegyzőt a saját tagjai sorából megválasztja, de legfeljebb oly időtartamra, a mennyire egy választmányi tag megbizatása szól;

2. a hegybiró javaslata alapján felfogadja és elbocsátja a hegyőröket;

3. az évi müködési tervet és költségvetést, valamint az elöző évről a zárszámadást elkésziti és a közgyülés elé terjeszti;

4. ellenőrzi a hegyközségi pénztár kezelését;

5. elrendeli és ellenőrzi a közgyülés által jóváhagyott költségvetés alapján a hegyközségi járulék kivetését és behajtását, ugyszintén a kiadások eszközlését;

6. elrendeli és ellenőrzi a hegyközségi rendtartásban megállapitott szabályok, valamint az évenként megállapitott és a közgyülés által jóváhagyott müködési terv pontos végrehajtását és betartását;

7. elkésziti a közgyülés elé terjesztendő inditványokat;

8. képviseli a hegyközséget peres és perenkivüli ügyekben s érintkezik a hegybiró vagy helyettese utján a hatóságokkal.

A választmány határozatai ellen a hegyközségi közgyüléshez lehet felebbezni.

c) *A hegybiró.*

A hegyközség tulajdonképeni végrehajtó szerve a hegybiró.

A hegybirót a hegyközségi közgyülés általános szótöbbséggel választja a rendtartásban megállapitandó (3—6 évi) időtartamra.

A hegybiró hatásköre, jogai és kötelességei a hegyközségi rendtartásban állapitandók meg.

Minthogy a törvény 68. §-a a hegybirót teszi a hegyközség ügyeinek intézésére hivatott szervek egyikévé — világos, hogy mindazon teendök és jogok, a melyek végrehajtása és illetőleg gyakorlása kell, hogy egy személyre bizassék — a hegybirót, mint az összes hegyközségi tagok által választott törvényes szervet, illeti.

Érthetetlen ezzel szemben több hegyközség azon eljárása, hogy e teendők és jogok legnagyobb részét elválasztja a hegybiró személyétől, — azt jóformán csak főhegyőrnek hagyván meg — és a választmány által választandó elnökre ruházza; holott ilyen szervet a törvény nem ismer.

Ez az eljárás már azért sem helyes, mert a szóban forgó jogok és kötelességek épen azok, a melyek a hegyközségi tagok részéről a legtöbb bizalmat igénylik s igy czélszerüen csak oly egyénre bizhatók, akit a hegyközségi tagok egyetemét magában foglaló közgyülés erre érdemesnek tart, vagyis, a kiben a hegyközségi tagok többségének bizalma összpontosul.

De másrészt e mellett szólnak a törvény által a hegyközségek részére biztositott bizonyos önállóságból folyó követelmények is, a melyeknél fogva kell, hogy a hegyközség élén a törvényben erre kijelölt szerv álljon, a milyen a hegybiró s a hegyközség autonomiájából folyó végrehajtó hatalmat ő gyakorolja, mint a törvény által erre kijelölt szerv; csakugy, mint a közigazgatási községben a községi biró.

Kivánatos, hogy ezt hegyközségeink a jövőben szem előtt tartsák s ehhez képest állapitsák meg rendtartásaikban a hegybiró hatáskörét.

A hegybiró lényegesebb teendői a következőkben foglalhatók össze:

1. összehivja a rendes és rendkivüli köz- és választmányi gyüléseket és azokon elnököl;

2. a közgyülés és a választmány által hozott határozatokat végrehajtja s azok végrehajtását ellenőrzi;

3. a hegyőrök felfogadása és elbocsátása iránt a választmánynak javaslatot tesz;

4. a hegyőröket saját hatáskörében utasitásokkal ellátja, reájuk mindenképen felügyel, müködésüket ellenőrzi;

5. a választmánynak leendő utólagos bejelentés kötelezettsége mellett rendkivüli szüretelési engedélyeket ad;

6. a hegyközséget a közgyülés vagy a választmány megbizásából a hatóságok előtt képviseli.

Az 1894: XII. t.-cz. nem mondja ugyan ki, hogy a községi birói és a hegybirói állás összeférhetetlen volna,

minthogy azonban a hegyközségnek a törvény a közigazgatási község mellett bizonyos önállóságot biztosit és megeshetik, hogy a hegybirónak a közigazgatási községgel szemben kell a hegyközséget képviselnie — kivánatos, hogy e két tisztség ugyanazon község területén ne bizassék egy és ugyanazon személyre.

d) *A hegyőrök.*

A hegyőrökre vonatkozólag minden tekintetben az 1894. évi XII. t.-cz. és a vonatkazó 48.000/1894. sz. végrehajtási rendeletnek a mezőőrökre nézve megállapitott rendelkezései irányadók. Ép ezért szükségesnek tartjuk e helyen a törvény és a végrehajtási rendelet idevonatkozó részeinek kimeritő ismertetését.

A törvény 74. §-a értelmében minden község köteles annyi mező-, illetve hegyőrt alkalmazni, hogy a mezőn, illetve szőlőhegyen levő ingó és ingatlan vagyon ezek által biztosan megőrizhető legyen.

Amely községben hegyközség alakult, ott a hegyközség kötelékébe tartozó területre nézve ezen kötelesség a hegyközséget illeti.

A mezei és szőlőhegyi határ oly terjedelmü és fekvésü járásokra osztandó be, hogy az oda alkalmazott mező- illetve hegyőr az őrzésére bizott területet naponkint többször is bejárhassa s ekként a felügyeletére bizott mezei vagy szőlőhegyi jószágot a kárositásoktól megvédhesse és a közvetlen hatósági felügyeletet a törvény sok fontos határozmányának teljesitése tekintetében gyakorolhassa.

A járási főszolgabirák kötelessége, hogy a községeket fent körvonalozott kötelességük teljesitésében hatályosan ellenőrizzék s amennyiben mulasztást tapasztalnának, erről a vármegye alispánja utján, a törvényhatósági bizottságnak jelentést tegyenek; mely aztán a mulasztó községeket az 1886. évi XXII. t.-cz. 126. §-a értelmében, a községi előirányzat emelése által elegendő számu mező-, illetve hegyőr tartására kötelezi.

A törvény 74. §-a a járási főszolgabirót felhatalmazza, hogy egyes községeket állandó mezőőr tartása alól fölmenthessen, illetve megengedje, hogy egyes községek más községekkel együtt közösen tarthassanak mezőőrt, végül, hogy a mezőőri teendőkkel az erdőőröket is megbizhassák.

Az állandó mezőőr tartása alól felmentésnek csak akkor lehet helye, ha:

1. a községi határ területe összesen 300 kat. holdnál nem nagyobb;

2. ha a községbeli, legalább 100 kat. holddal illetve a külső határban bekeritett területtel, kerttel, gyümölcsössel és szőlővel biró birtokosok külön mezőrendőrt tartván, az ezeken kivül még a határban levő kisebb birtokok összege 300 kat. holdat meg nem halad.

Más községgel közös mezőőr tartásának helye van, az 1. és 2. pont alatt emlitett eseteken kivül akkor is, ha a községi határnak 300 holdnál nem nagyobb része oly módon szögellik más község határába, hogy azon határrész őrzését czélszerübb a szomszédes községbeli rendőrre bizni.

Erdőőr csak akkor bizható meg a községi mezőőri teendőkkel, ha:

az erdőbirtokos megengedi;

az erdőőr tulajdonképpeni hivatásában ez által nem akadályoztatik;

az erdőőr felügyelete alá helyezendő mezei terület 200 kat. holdnál nem nagyobb.

Amely község az állandó mezőőr tartása alól felmentetett, a termények érése idejére azok teljes betakaritásáig a határ őrzésére ideiglenes őrök alkalmazására kötelezhető.

A község által tartott mezőőrök javadalmazása a törvény 75. §-a szerint az érdekelt birtokosokra kirovandó községi közterhet képezvén, azok számát és javadalmazását a községi költségelőirányzat keretében átfutó tételként a bevételek és kiadások rovatában a községi képviselőtestület állapitja meg. A mezőőrök illetményeiről külün kivetés készitendő s az a költségvetéshez csatolandó. Ezen kivetésben a természetbeli, illetve terménybeli járulékok pénzértékben fejezendők ki.

Kinek egy vagy több szomszédos község határában száz kataszteri hold vagy annál nagyobb birtoka van, az külön mezőőrt is tarthat és ha külön mezőőrt tart, a községi mezőőr tartási költségeihez hozzájárulni nem köteles.

A száz holdnál kisebb birtokosok akkor is kötelesek a községi mezőőr tartási költségeihez hozzájárulni, ha külön pásztort tartanak. Az ilyen pásztorok a mezőőröknek a jelen törvényben biztositott jogokkal nem ruháztatnak fel.

Bekeritett helyek, kertek, *gyümölcsösök és szőlők* tulajdonosainak, tekintet nélkül a terület nagyságára, joguk van felesketett mezőőrt tartani s ha ilyeneket tartanak, az illető területre a községi mezőőr költségeivel nem terhelhetők.

A községi elöljáróság a községi előirányzat összeállitása előtt felhivja mindazon birtokosokat, a kiknek 100 kat. holdnál nagyobb, vagy bekeritett birtokuk, illetőleg a külső határban fekvő kertjük, gyümölcsösük vagy szőlőjük van, misze-

rint záros határidő alatt nyilatkozzanak: kivánnak-e külön felesketett mezőőrt tartani.

Az elöljáróság a nyert nyilatkozatokhoz kápest állitja össze a mezőőrök számára és javadalmazására vonatkozó javaslatát.

Ha a külön mezőőr tartására jogositott birtokosok évenkint legfölebb április hó végéig a mezőőrt fel nem fogadnák és fel nem eskettetnék, birtokuk a községi mezőőrök felügyelete alá osztandó; a községi mezőőr-személyzet esetleg a szükséghez képest szaporitandó s a mezőőrök tartási költségei ezen birtokosokra is kivetendők.

A törvény 101. § a értelmében a mező- (hegy-) őrnek szegődésében a befolyó büntetéspénzek bizonyos, de 25%-át meg nem haladó része biztositható.

A büntetéspénzeknek a mező- (hegy-) őröket illető százalékát a törvényhatóság állapitja meg. A magánegyének által tartott felesketett mező- (hegy-) őrök részére is a büntetéspénzeknek ugyanazon százaléka állapitható meg, mint a község által tartott mező- (hegy-) őröknek.

A mező- (hegy-) őrök mindenike csak az általa feljelentett esetek után befolyt pénzbüntetésekből részeltethetö.

Hegyőrtartás végett az érdekelt birtokosok csakis a hegyközségek kötelékében társulhatnak, mert az 1894: XII. t.-cz. 75. §-a csak egyes szőlőbirtokosoknak engedi meg külön-külön a hegyőrtartást s ettől eltérőleg az érdekelteknek mező-, illetve hegyőrtartás végett való társulása csakis a hegyközség kötelékében engedhető meg az idézett törvény 74. §-ának teljes értelme szerint. (15,668/1896. sz. földm. min. rend.)

Hogy ki esketheto fel mező- vagy hegyőrnek, azt a törvény 76. §-a állapitja meg.

E szerint mező- vagy hegyőri szolgálatra csak az esketheto fel:

a) aki a község által a községi határnak vagy egyes részeinek őrizetére, vagy

b) aki egyes birtokos által száz kataszteri hold vagy annál nagyobb birtok, továbbá bekeritett helyek, kertek, gyümölcsösök és szőlők őrizetére fogadtatott fel.

A törvény által a mező- és hegyőrökre rótt fontos kötelességek betöltése szükségessé teszi, hogy az alkalmazandó egyének értelmesek, kifogástalan előéletüek, testileg edzettek, erősek és egészségesek legyenek.

A mező- vagy hegyőrt felfogadó községi elöljáró, birtokos, illetve hegyközségi elöljáró, igazolni tartozik az őrnek felesketés végett a főszolgabirónál való bejelentése alkalmá-

val a törvény 76. és 77. §-aiban megszabott kellékeket, vagyis hogy a felesketendő:

1. magyar állampolgár;

2. gondnokság vagy csőd alatt nem áll;

3. büntett vagy vétség miatt vád alá helyezve, vagy általában szabadságvesztés-büntetés alatt nincs;

4. bármely büntett vagy nyereségvágyból eredő vétség miatt elitélve nem volt;

5. hivatalvesztésre szóló itélet hatálya alatt nem áll;

6. erkölcsi tekintetben kifogás alá nem esik és huszonnégy évet betöltött;

7. oly elmebeli, testi vagy erkölcsi fogyatkozása nincs, amely hivatása teljesitésére képtelenné tenné.

A fölvételre jelentkezők közül azok, akik a felsorolt kellékeknek megfelelnek és irni olvasni tudnak, hasonló minősités mellett mások felett elsőbbséggel birnak.

A mezőőri teendőkkel megbizott, már egy izben felesketett erdőöröket ujból felesketni nem szükséges.

A mező- (hegy-) őrök szolgálatba lépésük alkalmával a főszolgabiró (polgármester, Budapesten a kerületi elöljáróság) előtt a következő esküt teszik le:

„Én . . . . esküszöm a mindenható és mindentudó Istenre, hogy az őrizetem alá bizott határra, (dülőre, vadászati, halászati területre stb.) s mindarra mi hozzá tartozik, hüségesen felvigyázok és azokat, kik az őrizetem alá bizott területen kárt okoznak vagy kárt okozni megkisérlik, késedelem nélkül feljelentem, ha szükséges megzálogolom vagy letartóztatom, minden kárt tehetségemhez képest gátolok s az okozott károkat legjobb tudomásom és lelkiismeretem szerint megbecsülöm, ártatlant hamisan nem vádolok s nem gyanusitok, az őrizetet és szolgálatomat gazdám tudta és beleegyezése avagy mellőzhetlen szükség nélkül el nem hagyom s mindarról, ami gondviselésem alá bizatik, mindenkor felelős leszek. Isten engem ugy segéljen!“

Az eskü letételéről jegyzőkönyv veendő fel s az alábbi minta szerint bélyegmentes bizonyitvány állitandó ki a mező- (hegy-) őrnek s ugyanakkor átadandó neki a szolgálati jelvény és a szolgálati könyv.

..........szám. *Minta.*

Bizonyitvány.

....

.... városi mező- / községi hegy- őr részére.

Fentnevezett mező- / hegy- őr az 1894: XII. t.-cz. 79. §-ában előirt esküt mai napon előttem letette.

Kelt..............................

(P. H.)

....
főszolgabiró.
polgármester.

Az alkalmazó (város, község, birtokos, hegyközség) neve:

....

A mező- / hegy- őr őrzésére bizott határrész megjelölése:

....

Az eskü felvételére jogositott hatóság feladata arról gondoskodni, hogy az eskü letétele alkalmával azok az alakiságok megtartassanak, a melyek a községi közszolgálatban álló egyének felesketésénél gyakorlatban és szokásban vannak.

Szolgálati jelvényként a feleskető hatóság a mező- (hegy-) őrnek az alkalmazó költségére kerülékalaku bádoglemezt ad, melynek hosszabb átmérője 12 cm., rövidebb átmérője pedig 10 cm., a magyar czimerrel és „Mezőőr" vagy „Hegyőr" jelzéssel és folyó számmal van ellátva s akként készitve, hogy a mező- (hegy-) őr mellére vagy fövegére fölerősithető legyen.

Ezen jelvények a kir. adóhivataloknál darabonkint 50 fillérért kaphatók. Az eladásukból befolyó jövedelem felől évről-évre fog a földmivelésügyi miniszter határozni.

A főszolgabiró (polgármester) a fölesketett mező- és hegyőrökről az alábbi minta szerint nyilvántartást vezet.

A mező- és hegyőrök alkalmazói (községek, hegyközségek, birtokosok) kötelesek a mező- vagy hegyőröknek szolgálatból való kilépését 15 nap alatt a feleskető hatóságnak bejelenteni s a felesketésről szóló bizonyitványt és szolgálati jelvényt beszolgáltatni.

Kötelesek továbbá mindazon eseteket, a melyek miatt a törvény 77. § a értelmében a mező- és hegyőrök szolgálatukból azonnal elbocsátandók, legfölebb 15 nap alatt a feleskető hatóságnak bejelenteni.

Ugyanezen határidő alatt uj mező- vagy hegyőr alkalmazásáról is gondoskodni kell.

Minta.

Nyilvántartás

.... vármegye .... járásában alkalmazott mezőőrökről.

Sorszám	A bejelentés kelte	A bejelentő neve, lakhelye	A felesketett mező- (hegy-) őr		Szolgálat tartama	Az őrzésére bizott terület megjelölése	A szolgálatból elbocsájtás napja és oka	Észrevétel
			neve	ir, olvas				

A mezőőrnek mezőrendőrségi kihágási ügyekben, saját érzéki észleletek alapján, letett esküjére való hivatkozással tett vallomása, a mennyiben a biró által aggályosnak nem találtatik, ellenbizonyiték hiányában teljes bizonyitó erővel bir. (1894: XII. t.-cz. 80. §.)

A mezőőri szolgálatra felesketett személyzet ezen szolgálat gyakorlásában nyilvános őrnek tekintetik s a törvényen alapuló mindazon jogokat élvezi, melyek a közbiztonsági közegeket megilletik. (Id. törv. 81. §.)

A mezőőr a bizonyitási képességet azonnal elveszti, a mint a 77. §-ban felsorolt kizárási okok vagy hiányok valamelyike — kivéve hivatása teljesitése közben előállott testi fogyatkozást, — beáll és ebben az esetben állásából azonnal elbocsátandó. (82. §.)

A mezőőrnek hatáskörébe tartozó hivatalos felszólitására mindenki engedelmeskedni köteles; viszont azonban a mezőőrnek felelősség terhe alatt kötelessége minden törvényellenes eljárástól tartózkodni. (83. §.)

A mezőőr megzálogolhatja, vagy alkalmas zálog hiányában, valamint, ha az illető alkalmas zálogot adni vonakodik, a községi elöljáróság elé bekisérheti azt, kit az őrizetére bizott területen a mezei lopáson vagy az őrizete alatt levő tárgyak

rongálásán rajta ért, ha az előtte ismeretlen vagy állandó lakhelye nincs.

Más egyént csak akkor tartóztathat le, ha az a mezőőr felszólitásának ellenszegül, azt gyalázó szavakkal illeti vagy jelentékeny kárt okozott. (84. §.)

Ha az, a kit a mezőőrnek letartóztatni joga van, el akar menekülni, azt a mezőőr üldözőbe veheti és a felügyeletére bizott terület határán kivül is letartóztathatja. (85. §.)

A mezőőr köteles a mezei lopás elkövetésén vagy a mezei vagyon egyéb rongálásán ért egyénektől a lopott tárgyakat és a lopás vagy rongálás elkövetésére használt eszközöket lefoglalni; jogában áll továbbá a mezei kár elkövetésével alaposan gyanusitható személyektől, ha ezek más földjén éretnek, a föld terményeinek előállitására közönségesen használt szerszámokat elvenni, ha az illető igazolni nem képes, hogy azokat minő okból hozta magával. (86. §.)

A községi elöljáróság a hozzá bekisért egyént haladéktalanul az illetékes hatóság elé állitja. A lefoglalt tárgyak, szerszámok és zálogok a magán mezőőrök által (75. §.) szolgálatadójuknak, a községi mezőőrök által pedig a községi elöljáróságnak haladéktalanul átadandók.

A tilosban talált állatokat köteles a mezőőr behajtani és azokat a magán mezőőr szolgálatadójának, a községi mezőőr pedig a községi elöljárónak átadni. (87. §.)

A mezőőrnek kötelessége minden tudomására jutott mezei kárt vagy elidegenitést a községi elöljáróságnak vagy szolgálatadójának lehetőleg azonnal, de legfeljebb huszonnégy óra alatt még akkor is bejelenteni, ha a tettes előtte ismeretlen.

Ha a magán mezőőrök által szolgálatadójuknak átadott tárgyakat vagy állatokat a kárt tevő három nap alatt nem váltja ki, azok is a községi elöljáróságnak adandók át. (88. §.)

A földbirtokosnak, bérlőnek, családtagjainak vagy alkalmazottjainak joguk van a mezei lopáson vagy a mezei vagyon rongálásán ért egyénektől a lopott tárgyakat és a lopás vagy rongálás elkövetésére használt eszközöket lefoglalni, vagy a tilosban talált állatokat behajtani; kötelesek azonban a tárgyakat vagy állatokat, ha azok három nap alatt ki nem váltatnak, a községi elöljáróságnak átadni. (89. §.)

A tilosban talált baromfi, ha behajtása nehézségekbe ütközik, megölhető. A kóbor ebeket és macskákat saját birtokán mindenki elpusztithatja. (90 §.)

A mezőrendőri kihágások által okozott *károk megbecslése* közvetlenül a mezőőr kötelessége.

A kár ujabb megbecslését annak bejelentésétől számitott három nap alatt, ha a mezőőr által eszközlött becsléssel megelégedve nem volna, mind a kárttevő, mind a károsított a községi elöljáróságnál kérheti. (91. §.)

A becslés megejtésére ugy a kártevő, mint a károsult egy-egy becslőt jelöl meg. Ezekhez az előljáróság egy harmadik becslőt küld ki. Ha a becslést kérő félnek ellenfele nem jelöl ki becslőt, helyette a községi előljáróság küld ki becslőt.

Ha a becslők a kár értékének meghatározásában megegyezni nem tudnak, akkor az egyes becslők által javasolt kárösszegek összeadandók és hárommal elosztandók. Az osztás eredménye képezi a kár becsértékét.

A becslésről az alábbi minta szerint bélyegmentes jegyzőkönyv veendő fel s a községi előljáróság elé terjesztendő.

Ha a panasz nem a mező- (hegy-) őr utján tétetett, az előljáróság haladéktalanul utasitja azon mező- (hegy-) őrt, kinek őrzésében a kár történt, hogy a bejelentett kárt becsülje meg; esetleg ha a károsult kivánja, a becslést egyenesen becslők által foganatosittatja.

A mezőőr az általa eszközölt becslés eredményét szóval jelenti be a községi előljáróságnak. (V. r. 91. §.)

A becslési jegyzőkönyvekre nézve a végrehajtási rendelet a következő mintát adja:

Minta.

Becslési jegyzőkönyv

felvétetett .... községben .... év .... hó .... én

.... terményeiben okozott kárról.

A terület s a termény megnevezése, a melyen a kár tétetett	Mi által okoztatott a kár?	A kárt becsüli						A kár becsértéke kitesz tehát?		Megjegyzés
		az I. becsüs		a II. becsüs		a III. becsüs				
		kor.	fill.	kor.	fill.	kor.	fill.	kor.	fill.	
(Buzaföld, rét, szőlő, gyümölcsös stb.; buzavetés, szőlőtermés, gyümölcs stb.)	Marha, lopás, legázolás, kivágás stb.	13	40	10	—	12	—	11	80	

....
I. becsüs
(a károsult becsüse).

....
II. becsüs
(a kárttevő becsüse).

....
III. becsüs
(a közs. előljáróság által kiküldött becsüs).

A mező- és hegyőrök szolgálati, fegyelmi és fegyverhasználati szabályzatát a végrehajtási rendelet *D)* melléklete tartalmazza. (l. II. Függelék.)

IV. FEJEZET.

A hegyközségi rendtartás, működési terv és költségvetés.

A hegyközség egyik fontos joga, hogy maga alkotja meg rendtartását, mi azonban nemcsak jog, hanem kötelesség is, mert a hegyközség köteles megalakulása után legkésőbb egy fél év alatt a hegyközségi rendtartást megalkotni s azt hatósági jóváhagyás alá terjeszteni. (l. végr. rend. 70. §-át.)

A hegyközségi rendtartásnak mintegy kiegészitő részeit képezi a hegyközség évi működési terve és költségvetése. Mig ugyanis a rendtartás a szervezkedésre, a hegyközségi belélet működésére és fejlesztésére a hegyközségi feladatok teljesitésére, szóval az egész tevékenységre vonatkozó *elveknek* és rendszabályoknak foglalata s ennélfogva a hegyközségre nézve maradandó, vagy legalább hosszabb időre szóló alkotás jellegével bir, — addig a működési tervnek magában kell foglalnia mindazon feladatokat s ezen feladatok megvalósitásának módját, melyeket a törvény a hegyközség hatáskörébe utal, illetőleg, a melyeket a hegyközség megvalósitani szándékozik, mi természetesen évről-évre változásnak lehet alávetve.

A költségvetés megállapitása önként értetődőleg főleg attól függ, hogy minő működési tervet fogadott el a hegyközség.

Tekintettel arra, hogy a különböző hegyközségi feladatok teljesitéséhez szükséges költségek nem vethetők ki egyaránt a hegyközség minden tagjára: a költségvetésbe külön csoportokba veendők fel azok a költségek, a melyek az egyes hegyközségi feladatok külön-külön teljesitéséhez szükségesek, hogy a hegyközségi járulék kivetése is ennek megfelelően csoportokban történjék.

A mondottakat szem előtt tartva, könnyü megállapitani, hogy mit czélszerü a hegyközségi rendtartásba felvenni s

abban szabályozni s mit megfelelőbb ismét a működési terv keretébe illeszteni.

Mindenekelőtt meg kell jegyeznünk, hogy magában a rendtartásban is két részt kell megkülönböztetnünk. Az első rész az, a mely a hegyközség szervezetére, u. m. a hegyközség területére, a közgyülésre, a választmányra, a hegybiróra s ezek hatáskörére, a hegyőrökre, a hegyközségi pénztárra, a hegyközség működési tervére, a hegyközségi költségvetésre' az eljáró hatóságok és a büntetésekre, a hegyközségből való kilépésre és a hegyközség feloszlására vonatkozó általános szabályokat foglalja magában, melyek a hegyközségnek, mint törvényes alapon nyugvó önkormányzati szervezetnek mintegy alapszabályait képezik.

E szabályok némi csekélyebb fontosságu eltérésekkel ugyszólván minden hegyközségben egyformák lehetnek, mi főleg a hegyközségi rendtartások felülvizsgálatára és jóváhagyására illetékes hatóságok szempontjából kivánatos is. Ép ezért a rendtartás ezen részére vonatkozólag csatolunk függelékképen egy rendtartás-mintát.

A rendtartás második részét a tulajdonképeni hegyközségi rendészet képezi.

A hegyrendőri szervezkedés fogalma alá tartozik: mindannak a helyi viszonyokhoz képest való meghatározása és megállapitása, a mi a szőlőmivelés érdekében a hegyközségi területen hegyrendőri szempontból megengedhető, vagy eltiltandó, mint például: a hegyközségi terület határai megjelölésének módja; a határjelek (árkok, keritések) megvédése; hogy állatok tartása, legeltetése általában, vagy minő állatok tartása és mily feltételek és óvrendszabályok mellett van a hegyközségi területen megengedve; hogy idegeneknek szabad-e s ha igen, mily esetekben és minő feltételek mellett a hegyközségi területen járkálni; hogy a hegyközségi területen, tekintettel a szőlőmivelés érdekeire, minő más gazdasági mivelés van vagy nincs megengedve; hogy a hegyközségi területen levő utak és utszéli árkok miként használandók, miként tartandók fenn és óvandók meg; hogy hány csősz (hegyőr) alkalmazandó és mik a kötelességeik s hogy miként gyakorlandó az ellenőrzés stb.

Ezen ügyek szabályozása a helyi viszonyokhoz és a hegyközségi tagok óhajához képest minden hegyközségben máskép történhetik. E kérdések szabályozására vonatkozólag tehát egy általános, többé-kevésbé minden hegyközségre alkalmazható minta alig készithető.

Mielőtt még a hegyközségi intézmény a törvény által szabályozva lett volna — az ország több vidékén *a hegyközség területén való állandó kintlakás* meg volt tiltva s e tila-

lom ép ugy fennállott a hatóságok hallgatólagos jóváhagyása mellett, mint a hogy maguk a hegyközségek fennállottak és működtek törvényes szabályozás nélkül.

E tilalmat az 1894: XII. t.-cz. életbelépése után megalakult hegyközségek némelyikében is fenn óhajtották tartani s hogy annak érvényt szerezhessenek, bele vették azt a hegyközség rendtartásába. Ott, a hol e tilalom, lehet már századok óta, fennállott s a nép körében meggyökeresedett, a rendtartás megalkotásakor nem is tett ellene senki észrevételt s a tilalom bent maradt a rendtartásban. Sok helyen azonban ép ellenkezőleg az volt a szokás, hogy a szőlőbirtokosok egy része, főleg a szegényebbek, állandóan kint lakott szőlejében. Ez különösen gyakorivá lett a filloxera pusztitásai folytán szegénynyé lett vidékeken. Ily helyeken aztán a vagyonosabb szőlősgazdáknak sok esetben megnehezitették a kintlakók garázdálkodásai szőleik felujitását, ugy, hogy azok látva az ország sok vidékén divó azon szokást, hogy a hegyközség területén való állandó kintlakás meg van tiltva, a hegyközség megalakitása után szintén bele vették e tilalmat a hegyközségi rendtartásba. Ebbe természetesen a hegyközség területén kintlakók nem nyugodhattak bele s a rendtartás ezen rendelkezése ellen felebbezéssel éltek. Igy került számos ily eset a felsőbb hatóságok elé.

Igaz ugyan, hogy a szőlőmivelés érdeke szempontjából kivánatos volna a hegyközségeknek megadni a jogot, hogy a területükön való állandó kintlakást megtilthassák, de másrészt e tilalom fentartása sok helyen számos szegény családot tenne hajléktalanná.

Ép ezért a földmivelésügyi miniszter egy felebbezés folytán elbirálás végett hozzá került eset alkalmából, a bel- és igazságügyminiszterekkel egyetértőleg (77.299/1900. sz. a.) kiadott rendeletében kimondotta, hogy *oly rendelkezés, mely a hegyközség területén való állandó. kintlakást megtiltja, a rendtartásban helyt nem foglalhat*, mert ellenkezik a magánjog azon sarkalatos elvével, hogy tulajdonát a törvény korlátai között mindenki szabadon használhatja. Ugyanez ki van mondva az 1894: XII. t.-cz. 1. §-ában is. Ezen t.-cz. VIII. fejezete ugyan a szőlőbirtokokra vonatkozólag a szabad használat némi korlátozását az alakulandó hegyközségek autonomiájának megengedi, de ezt a korlátozást csak gazdasági czél szempontjából és csak a gazdasági érdekek körébe vonható használati és rendelkezési jog tekintetéből adja meg.

Az a kérdés azonban, hogy valaki a saját házában lakhatik-e, vagy azt bérbeadás utján hasznosithatja-e, nem gazdasági, hanem első sorban oly magánjogi kérdés, amelyben a hegyközségnek, mint csakis gazdasági kérdésekben határozó

autonom testületnek nem lehet feltétlen joga egyeseket és a kisebbséget szótöbbség utján hozott közgyülési határozattal majorizálva a hegyközség területén való lakhatástól eltiltani; és főleg nem lehet a törvénynek azt a visszaható erőt tulajdonitani, hogy egy későbbi alakulás a korábban letelepedett állandó lakosokat vagy csak egyes lakost is, lakásukból kitelepitsen.

A földmivelésügyi miniszternek ezen rendelete tehát figyelembe veendő a hegyközségi rendtartások alkotásánál.

A hegyközségi rendtartások joghatályára nézve igen fontos, hogy a földmivelésügyi miniszternek az 1894 : XII. t.-cz. végrehajtása tárgyában kiadott s már többször emlitett 48,000/1894. számu rendelete értelmében a szabályszerüleg jóváhagyott és érvénybe lépett hegyközségi rendtartásban megállapitott rendszabályok megszegése kihágást képez és 100 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A hegyközségi rendtartás jóváhagyására illetékes hatóságot sem a törvény, sem az annak végrehajtására vonatkozólag 1894. évi október hó 17-én 48.000. szám alatt kiadott rendelet kifejezetten nem jelöli ugyan meg, de az idézett törvény 11. §-a birtokossági szabályzatok jóváhagyását a törvényhatósági közgyüléshez utalja s a végrehajtási rendelet csak az iránt intézkedik, hogy ezen szabályzat tudomás, esetleg a kormányzati főfelügyeleti jog gyakorlása végett terjesztessék fel a földmivelésügyi miniszterhez.

Minthogy a hegyközségek a törvény I. fejezetében körülirt birtokossági szervezettel hasonló jellegü szervezetnek tekintendők, ennélfogva a földmivelésügyi miniszter az 1897. évi 6456. sz. rendeletében kimondotta, hogy *a hegyközségi rendtartás érdemleges felülbirálása és jóváhagyása a törvényhatóságra tartozik*, de a jóváhagyott rendtartás egy példánya a kormányzati főfelügyeleti jog gyakorlása, illetőleg felebbezés esetén érdemleges felülbirálat végett felterjesztendő a földmivelésügyi m. kir. miniszterhez.

E szerint tehát a hegyközség által alkotott rendtartás a törvényhatóság jóváhagyása után életbe lép és végre is hajtható, kivéve a rendtartás esetleg megfelebbezett §§-ait, fennmaradván a földmivelésügyi miniszternek az a joga, hogy a hozzá egy példányban felterjesztett rendtartásra vonatkozó észrevételeit bármikor megtehesse.

V. FEJEZET.

A hegyközség feladatai.

A hegyközséggé alakulás előnyei.

A hegyközség feladatait a törvény 64. §-a a következőkép állapitja meg:

A hegyközségek kötelesek intézkedni:

1. a közös őrzés és a hegyrendészeti szervezkedés iránt;

2. a filloxera által elpusztitott szőlők felujitásának vagy uj szőlők ültetésének, továbbá a szőlőpenész (peronospora viticola) ellen való közös védekezésnek előmozditása iránt.

Intézkednek továbbá:

3. minden egyéb szőlőbetegség ellen való közös védekezés elősegitése;

4. az okszerü szőlőmivelés és szüretelés s a szőlők jövedelmezőségének fokozása érdekében szükséges vagy kivánatos közös gazdálkodási és kezelési szervezkedés iránt.

A törvény tehát a hegyközségek feladatait két csoportba osztja. Az első csoportba tartoznak azok a feladatok, amelyeket a hegyközségek kötelesek megvalósitani. Ilyenek az 1. és 2. alatti feladatok. A második csoportba azok a feladatok tartoznak, amelyek megvalósitására a hegyközségek jogositva vannak ugyan, de nem kötelezhetők.

A törvény 65. §-a további külömbséget tesz ezen feladatok közt aszerint, hogy azok megvalósitásának költségeit valamennyi hegyközségi tag tartozik-e viselni vagy nem.

Lássuk már most külön-külön ezen feladatok mindegyikét.

A hegyközségnek fentebb 2. alatt jelzett azon feladata, hogy köteles intézkedni a filloxera által elpusztitott szőlők felujitásának vagy uj szőlők ültetésének előmozditása iránt, a filloxera által elpusztitott szőlők felujitásának előmozditásáról szóló 1896: V. t.-cz. alkotása folytán ugyszólván tárgytalanná vált.

E feladat magvalósitása ugyanis akként volna elérhető, hogy a hegyközség tagjai részére amerikai vesszőszaporitó és oltványkészitő telepet létesit. Ily telepeket azonban a hivatkozott törvény alapján az állam oly nagy mennyiségben és kiterjedésben létesitett az ország különböző bortermő vidékein, hogy azok képesek ellátni ma már amerikai alanyvesszőkkel és oltványokkal az ország összes szőlőbirtokosait és pedig mindenesetre olcsóbban és jobb minőségben, mint a hogy a hegyközségek által létesitendő telepek tehetnék.

A hegyközségek tehát ezen feladat teljesitése alól méltán feloldva érezhetik magukat.

Megmaradnak azonban s igy bővebben ismertetendők a következők:

a) *A közös őrzés és a hegyrendészet.*

A hegyközségi intézmény keletkezésének egyik fő alapja és czélja, mint láttuk, az aránylag oly nagy fáradsággal megszerzett termés megőrzése volt. A régibb időkben azt lehet mondani kizárólag ez volt a czélja a szőlőbirtokosok hegyközséggé alakulásának. Az 1894 : XII. t.-cz. azonban már számos más nem kevésbé fontos feladatot is tüzött a hegyközségek elé, mindamellett a közös érzéssel járó intézkedések megvalósitása és a hegyrendészet megmaradt mindig a hegyközség egyik legfőbb feladatának.

Elismeri ezt az 1894 : XII. t.-cz. is, midőn a 64. §-ban imperative kimondja, hogy a hegyközségek kötelesek intézkedni „a közös őrzés és a hegyrendészeti szervezkedés iránt." A 65. §. szerint pedig a közös őrzési és hegyrendészeti költségekhez a hegyközségi kötelékbe tartozó minden birtokos, tekintet nélkül arra, hogy tényleg foglalkozik-e szőlőmiveléssel vagy sem, köteles birtokaránylag hozzájárulni; kivételt csak azon egészen különálló kisebb területek birtokosai képeznek, akik önként léptek be a hegyközség kötelékébe. Az ily területek birtokosai ugyanis csak akkor kötelesek a közös őrzési és hegyrendészeti költségekhez hozzájárulni, ha területeik őrzése a hegyközségi szervezetben teljesithető, habár tényleg nem is teljesittetik; például azért, mert az illető birtokos különálló szőlőterülete őrzésére külön őrt tart.

Hogy a hegyközség a közös őrzés iránti feladatát miként valósitja meg, azt már láttuk fentebb a III. fej. *d)* pontjában.

A hegyrendészeti szervezkedés fogalmának (a végr. rend. 64. §. *a)* pontja) meghatározását pedig a IV. fejezetben a rendtartás tárgyalásánál méltattuk.

Mindezen kérdések részletes szabályozása, mint láttuk, a hegyközségi rendtartásba tartozik.

b) *A szőlőbetegségek ellen való közös védekezés.*

A szőlőbetegségek ellen való védekezés tekintetében a törvény 63. §-a különbséget tesz akként, hogy mig a szőlőpenész (peronospora viticola) ellen való közös védekezés előmozditását kötelességévé teszi a hegyközségnek, addig a szőlő egyéb betegségei és ellenségei ellen való védekezés elősegitésére csak feljogositja, de nem kötelezi a hegyközséget.

A szőlő ezen betegségei és ellenségei közé sorolhatjuk a lisztharmatot (oidium), a szőlőmolyt, a szőlőilonczát és a szőlőtetüt (phylloxera vastatrix). A szőlőnek ezen betegségei és ellenségei, azt lehet mondani, állandó tanyát ütöttek hazánkban s azokkal minden szőlőbirtokosnak számolni kell. Mindezeknek leküzdése tetemes terhet ró a szőlősgazdára s nagyban fokozza a szőlőmivelés költségeit; sőt mondhatjuk, hogy kisebb szőlőbirtokos egyszerüen képtelen a védekezéshez szükséges eszközök és anyagok beszerzésére.

Másrészt mind e bajok oly természetüek, hogy ellenök sikeresen csak akkor lehet védekezni, ha a szomszédos szőlőterületek birtokosai egyöntetüen járnak el; ép ezért az ellenök való védekezés jóformán csak a hegyközség keretében valósitható meg sikeresen.

A hegyközségnek ugyanis módjában áll a védekezéshez szükséges gépek, eszközök és anyagok beszerzési költségeinek fedezésére járulékot kiróni mindazon tagjaira, kiknek szőlővel beültetett területeik vannak s ezeket a védekezés foganatositására kötelezheti. E járulék azonban semmi esetre sem tesz ki annyit, mintha minden pár száz négyszögöl szőlőterület tulajdonosa külön-külön lenne kénytelen e gépeket és anyagokat beszerezni; eltekintve attól, hogy ily gépek és anyagok a hegyközség által nagyban szereztetvén be, azokhoz a szőlőbirtokosok sokkal olcsóbban juthatnak hozzá, mint különben, de meg több is a garanczia a beszerzett eszközök és anyagok jó minősége iránt. Fontos körülmény a védekezés foganatositásánál az is, hogy az a kellő időben történjék, mert máskülönben kárba vesz minden költség és fáradság. Ha már most a kis szőlőbirtokosnak nincs pénze a kellő anyag beszerzésére s a védekezést elmulasztja, esetleg nemcsak az évi termése pusztul el, hanem tönkre mehet az egész szőlőültetés is, mi a hegyközségi szervezet mellett nem fordulhat elő.

Ha tehát egyéb hatása és czélja sem volna a hegyközséggé alakulásnak, mint a szőlő különféle betegségei és ellenségei ellen való ezen közös védekezés, ugy ez magában véve is elég ok volna arra, hogy ahol csak a törvényben előirt feltételek meg vannak, alakitsuk meg a hegyközséget.

c) *Az okszerü szőlőmívelés, szüretelés és a szőlők jövedelmezőségének fokozása.*

A hegyközségek törvényszabta feladatai közt a sorrend szerint utolsó (64. §. 4. pontja) az okszerü szőlőmívelés és szüretelés s a szőlők jövedelmezőségének fokozása érdekében szükséges vagy kivánatos közös gazdálkodási és kezelési szervezkedés.

Azok a teendők, a melyek e feladat körébe vonhatók, a hegyközség összes tagjainak vagy legalább egy részének szövetkezetszerü egyesülését igénylik.

Különösen fontos ez a szőlőtermelésnél, történjék a szőlő értékesitése akár gyümölcs alakjában, akár borrá szűrve. Az első esetben a szőlő kellően csomagolva és kezelve jó áron értékesithető s ha kellő mennyiségben állitották elő, külföldi piaczokra is kiszállítható.

Az utóbbi esetben az által, hogy okszerü míveléssel és megfelelő trágyázás alkalmazásával a termény mennyisége szaporittatik s az által, hogy megfelelő közös présház, erjesztőkamra és pincze állittatik elő, — a mire a kisebb birtokos önerejéből nem képes, — elérhető az, hogy a bor jellegére és minőségére nézve egyenletes lesz s igy könnyen és jobb ár mellett akad vevője s a melléktermények is megfelelően értékesithetők.

Mindezen feladatok megvalósitásában kötelességük a kerületi szőlőszeti és borászati felügyelőknek a hegyközségeket tanácsaikkal és utmutatásaikkal támogatni s e végett a hozzájuk forduló hegyközségekben a szükséghez képest időről-időre megjelenni. (Végr. rend. 64. §.)

Vannak azonban még más fontos gazdasági előnyök, melyek a hegyközséggé alakulást, főleg a kis szőlőbirtokosra nézve kivánatossá teszik.

Minthogy ezen előnyöknek a hegyközség tagjaira nézve való biztositása részben a hegyközség feladatát képezi, azokat folytatólag e fejezetben adjuk elő.

d) *A szőlőfelujitási kölcsönben való részesedés.*

A filloxera által elpusztitott szőlők felujitásának előmozditása tárgyában alkotott 1896. évi V. törvényczikk 7. §-a értelmében ugyanis *szőlőfelujitási kölcsön adható* — az eddigi hegyi borvidékeken levő oly területeken, a melyek szőlőültetvényeit a filloxera már elpusztitotta vagy pusztitja, vagy a mely elpusztitott területek felujitása már megskezdetett —

az 1894 : XII. t.-czikk intézkedései alapján és értelmében alakult hegyközség összes tagjainak, vagy egy hegyközség kötelékébe tartozó legalább öt tagnak korlátolt egyetemleges kötelezettség mellett, ha a kölcsön legalább oly összegben vétetik fel, a mely 30 kat. hold szőlőterület felujitására van szánva.

Az ily alapon és alakban nyerhető kölcsön felvételét azonban maga a hegyközség önkormányzatilag nem határozhatja el sem közgyülésen, sem más módon, vagyis a hegyközségnek egyik tagja sem kötelezhető arra a többség akarata által, hogy az ily kölcsön felvételében a saját egyéni akarata ellenére részes legyen, hanem ehhez az illető hegyközségi tagoknak kizárólag szabad elhatározásukból s egyéni akaratukból származó külön társulása s ennek egyénileg való nyilvánitása szükséges.

Azt a hegyközségi tagot, aki az ily társulásban részt venni nem kiván, a felveendő kölcsönből származó kötelezettségek nem terhelik. Ellenben azok a hegyközségi tagok, akik ily kölcsön felvételére társultak, a törvény 14. §-ában körülirt korlátolt egyetemlegességi kötelékbe lépnek oly módon, hogy ha az egyetemlegességi kötelékbe tartozó valamelyik kölcsönvevőtől saját egyéni tartozása összes ingóságaira és ingatlanaira intézett végrehajtás foganatositása után sem találna fedezetet, a fedezetlen hiány az egyetemlegességi kötelékbe tartozó többi tagtól, kölcsönbeli részesedésük arányában felosztva, hajtandó be.

Az ily korlátolt egyetemlegességi kötelezettséggel felvett kölcsönökre vonatkozó kötvényt az érdekcsoportba tartozó tagoknak egyénenkint kell aláirniok és a kötvényben egyenkint meg kell jelölni azokat a birtokrészleteket, amelyek felujitására (szőlővel való beültetésére) a kölcsön kéretik, ugyszintén külön kell meghatározni azt az összeget, amely az egész kölcsönből az érdekcsoportba tartozó egyes tagokra, illetőleg az egyes birtokrészletekre esik. (l. a 60.900/1896. sz. földm. min. rend. 5. § át.)

Mig azonban ily egyetemleges kötelezettség mellett, egy hegyközségi tagnak adott kölcsön évi kamatja és összes jutalékai $4^3/_4$ százalékot nem haladnak tul, addig az egyes birtokosoknak adandó kölcsönöknél az évi kamat és jutalék $5^1/_4$ százalékot tesz ki.

Tehát a hegyközségi tag által a fenti feltételek mellett felvett kölcsön *egy fél százalékkal olcsóbb* az egyes birtokosnak adott kölcsönnél. Ez tehát szintén a hegyközségi szervezet által elérhető s főleg a kisgazdákra nézve nem megvetendő előny.

Szabadságában áll azonban a hegyközségi tagnak vá-

lasztani,, hogy több hegyközségi taggal társulva ilyen egyetemleges kölcsönt, vagy pedig minden vonatkozás nélkül a hegyközségi szervezetre az 1896: V. t.-cz. 7. §. *c*) pontja alá eső egyéni kölcsönt vegyen-e fel.

Az emlitett *c*) pont szerint ugyanis szőlőfelujitási kölcsön adható oly egyes birtokosoknak, akiknek iegalább 800 négyszög öl felujitásra alkalmas szőlőterületük van. Ha azonban egy határban egyszerre legalább 2 kat. hold felujitására vétettek fel kölcsönök, vagy ha egy határban legalább 2 kat. hold felujitandó terület birtokosai részesültek már kölcsönökben, abban a határban oly egyes szőlőbirtokosok is kaphatnak kölcsönt, a kiknek 800 négyszögölnél kisebb felujitandó szőlőterületü kvan.

e) *A dézsmaváltsági tartozás leirása.*

Figyelmet érdemlő előnyt nyujt a hegyközségi tagoknak az 1895 : XIV. t.-cz. 4. §-a is, amely szerint ott, hol az 1894: XII. t.-cz. értelmében hegyközségek alakultak, a hegyközségi kötelékbe tartozó és a filloxera vagy más elemi csapás folytán elpusztult összes szőlők után a fennálló dézsmaváltsági tartozás behajtása 3 évre felfüggesztetik, ezen terminus lejártával, ha az egész terület okszerüen fejujittatott, a fennálló öszes dézsmaváltsági tartozás törlendő, ha nem, ugy a tényleg beültetett területnek megfelelő aránylagos rész leirandó. Ha a hegyközség kötelékébe tartozó szőlők fele felujittatott, ugy az elmaradt birtokosok a váltsági tartozás behajtásának ujabb három évre való felfüggesztését kérhetik és ezen idő alatt beültetett szőlőterületek aránylagos váltságöszszege szintén leiratik.

f) *A viharágyukkal való védekezés.*

A gazdasági élet fejlődése, de különösen a tudományos kisérletek eredményeinek a mezőgazdaságban való gyakorlati alkalmazása azonban egyre kiterjeszti azon feladatok körét, amelyek csakis az egyes emberek s jelesül az egyes birtokosok társulása, szövetkezése utján valósithatók meg. Ez fokozott mértékben áll a szőlőbirtokosokra nézve.

Ilyen uj feladat *a szőlőknek jégverés ellen viharágyukkal való megvédése.*

A viharágyukkal való védekezés ujabb keletü mozgalom, mely hozzánk Ausztriából jött át s *Darányi* Ignácz földmivelésügyi miniszteré az érdem, hogy ezen szőleinkre nézve oly nagyfontosságu kérdés egyre nagyobb érdeklődést kelt szőlősgazdáink körében. A földmivelésügyi miniszter megbizása folytán *a. m. kir. orsz. meteorologiai és földmágnességi*

intézet igazgatósága foglalkozott az idevágó kisérletezéssel s a dolog tanulmányozásával. A részletes teendőkkel *Raum* Oszkár intézeti I. assistens bizatott meg s ugyancsak ő irta meg az intézet kiadásában megjelent „*Utasitást a jég elleni védekezésre viharágyukkal*“, melyet a földmivelésügyi miniszter bárkinek kivánatra dijtalanul megküld.

Hogy a jégverés mily óriási pusztitást szokott hazánk szőlőkulturájában, különösen némely vidéken okozni, azt szőlősgazdáink maguk tudják legjobban. Ez ellen nagyon csekély kárpótlást nyujt a jég ellen való biztositás, mely amellett, hogy aránylag igen sokba kerül, még sem menti meg a szőlőt a jégverés által a növényzetben okozott károsodástól, mely nem ritkán a következő év termésére is kihat, sőt fiatal uj ültetéseket egészen tönkre is tehet. Ép ezért nem lehet eléggé szőlősgazdáink figyelmébe ajánlani a viharágyukkal való védekezést.

A viharágyukkal való védekezésnek szükségkép nagyobb területre kell terjednie. Az egymástól gyakran egy kilométer távolságra felállitott viharágyukból alkotott „lövőtelep“ s a több egymással összefüggő lövőtelep egyesitése folytán keletkező „védekező rajvonal“ amely ismét kettes vagy hármas vonalu lehet, több négyszögkilométernyi területet foglal magában.

A védekezés ezen módja tehát már természeténél fogva olyan, hogy *annak okvetlenül nagyobb területre kell kiterjednie, máskép keresztül nem vihető.* Ez okból, de meg a vele járó költségek miatt is egyes különálló kisebb szőlőterületek birtokosai nem is gondolhatnak arra, hogy szőleiket a jégverés ellen viharágyukkal védjék meg. Szintugy az egymással öszszefüggő több kisebb szőlőterületek birtokosai külön-külön, de még a nagyobb birtokosok sem foganatosithatják a viharágyukkal való védekezést, mert ennek szükségkép ki kellene terjednie a többi szomszédos területekre is.

Ezen okoknál fogva alkalmas *a hegyközségi szervezet a viharágyukkal való védekezés megvalósitására.*

Nézzük tehát, hogy a fent előadottak alapján mikép valósitható ez meg.

Láttuk fentebb, hogy a hegyközségek feladatának harmadik csoportját az okszerü szőlőmivelés és szüretelés s a szőlők jövedelmezőségének fokozása érdekében szükséges vagy kivánatos közös gazdálkodási és kezelési szervezkedés képezi.

A viharágyukkal való védekezés a hegyközségnek oly szükségletét, illetőleg oly óvrendszabályát képezi, amely joggal sorozható e feladatok sorába. (23.759/1900. földm. min. rend.)

A hegyközség azonban ezen harmadik csoportba sorolt feladatok teljesitéséhez való hozzájárulás módja és mértéke

iránt az összes tagokat kötelező módon nem intézkedhetik (l. a törv. 65. §. utolsó bekezdését), hanem ily intézkedésekhez szükséges, hogy abba minden egyes tag beleegyezzék, aki a közös intézkedésben részt akar venni (l. végr. rend. 65. §. utolsó bekezdését). Ez tehát áll a viharágyukkal való védekezésre is.

A törvény ezen rendelkezése ugyan a jelen esetben nem egészen kielégitő a szőlőmivelés érdekei szempontjából, mert mindig lesznek egy hegyközség kebelében oly tagok, kik a a legokszerübb követelések előtt sem hajolnak meg, ha erre nem kényszerithetők, vagy akik abban fognak bizni, hogy ha nem is járulnak hozzá a viharágyukkal való védekezéshez s annak költségeihez, azért ha a többiek azt elhatározzák, az ő területeik is bele fognak esni a megvédendő területbe s igy ingyen részesülnek a védekezés előnyeiben. Mindamellett ez nem lehet ok arra, hogy hegyközségeink meg ne kiséreljék, tagjaikat *egyöntetü elhatározásra* birva, a viharágyukkal való védekezés meghonositását. *Ezen védekezési módot támogatja a földmivelésügyi miniszter az által, hogy az érdekeltek kérelmére államköltségen szakközeget bocsát az illető szőlőbirtokosok rendelkezésére,* ki a telep felállitásához s a védekezés foganatositásához a szükséges tanácsokat megadja.

A védekezés módjának további előnye, hogy *fölöslegessé teszi a szőlőknek jégkár ellen való biztositását*, de mindenesetre elérik vele szőlősgazdáink azt, hogy ha biztositó intézeteink látni fogják, hogy a viharágyukkal való védekezés meghonosodása folytán a szőlőknek jégkár ellen való biztositása elmarad, de másrészt látni fogják azt is, hogy az ekként védelmezett szőlőknél a jégkár ellen való biztositás koczkázata sem oly nagy, kénytelenek lesznek a biztositást olcsóbb dijért elvállalni, mi által a szőlőbirtkosoknak módjában lesz az előre nem látható jégkárok ellen, melyeket a viharágyuzás késedelmesen vagy rosszul való alkalmazása folytán elháritani nem sikerült volna, szőlőtermésüket még igy is jutányosan biztositani.

Fölösleges volna tovább is részletezni azokat az előnyöket, amelyeket főleg a kis szőlőbirtokosoknak a hegyközséggé való alakulás nyujt, ezek oly számosak s vidékenként annyira különbözők, hogy ezen munka keretében bővebb részletezésükbe nem bocsátkozhatunk.

VI. FEJEZET.

A hegyközségi járulék.

Mint már fentebb láttuk, a hegyközség egyik fontos autonom joga, hogy tagjaira azok birtoka arányában *hegyközségi járulékot vethet ki.*

A hegyközségek ezen jogát sok helyen rosszul értelmezik és ebből már sok zavar és félreértés támadt, mi nem ritkán a hegyközség megalakitása iránti kedv lelohadására vagy a már megalakult hegyközség feloszlására, esetleg ha ez a törvényben megállapitott határidő le nem telte miatt nem lehetséges, aktiv működésének megbénitására vezetett.

A félreértés gyakran onnan származik, hogy a hegyközség vezetői nem veszik figyelembe, hogy mily feladatok, czélok teljesitéséhez szükséges költségek fedezésére akarnak tagjaikra járulékot kivetni s igy megtörténik, hogy olyanok is viselnek bizonyos költségeket, kik a törvény alapján erre nem volnának kötelezhetők. A legfőbb hiba azonban az, hogy a hegyközségek megalakitásakor, illetőleg midőn arra a szőlőbirtokosokat rá akarják venni, nem helyeztetik suly arra, hogy a szőlősgazdák felvilágosittassanak, hogy kik, mikor, mely esetben s mily költségek viseléséhez tartoznak hozzájárulni; ez okból aztán a földmivelő nép félve, hogy az amugy is már sok helyen alig elviselhető terhek mellett ujabb oly terheket rónak rá, melyekből közvetlen haszna nincs, idegenkedik a hegyközségtől. Ennélfogva, hogy ily félreértések a hegyközség alakitását meg ne akadályozzák, mindazoknak, kik hivatva vannak a földmivelő nép vezetésére s kik a szőlőmivelés előmozditása érdekében a hegyközség megalakitását kivánatosnak tartják, különösen sulyt kell helyezniök arra, hogy a szőlősgazdákat felvilágositsák, hogy mely hegyközségi járulékot, mely esetben tartoznak viselni.

A hegyközségi járulék ugyanis nem egyszerüen birtok-

arány szerint, hanem az alábbiak szem előtt tartásával abban az arányban vetendő ki az egyes hegyközségi tagokra, a mint az illetők a hegyközség működésének előnyeit élvezik.

Ehhez képest a következő elvek tartandók szem előtt a hegyközségi járulék kivetésénél (Végr. Rend. 65. §.):

1. A közös őrzési és hegyrendészeti költségekhez a hegyközségi kötelékbe tar ozó minden birtokos, tekintet nélkül arra, hogy tényleg foglalkozik-e szőlőmiveléssel vagy sem, köteles birtokaránylag hozzájárulni; az önként belépett birtokosok azonban csak akkor, ha területeik őrzése a hegyközségi szervezetben teljesittetik vagy teljesithető.

2. A filloxera által elpusztitott szőlők felujitásának vagy uj szőlők ültetésének előmozditására és a szőlőbetegségek ellen való közös védekezésnek elősegitésére szükséges költségekhez a hegyközségi kötelékbe tartozó birtokosok közül azok kötelesek hozzájárulni, a kiknek tényleg szőlővel beültetett területeik vannak, illetőleg, a kik elpusztult szőlőiket felujitják vagy uj szőlőket létesitenek, avagy a kik a hegyközségnek a jelzett czélok elérése érdekében teljesitett vagy teljesitendő működéséből egyébként hasznot huznak.

3. Az okszerü szőlőmivelés és szüretelés s a szőlők jövedelmezőségének fokozása érdekében szükséges vagy kivánatos közös gazdálkodási és kezelési szervezkedésre a hegyközség az összes tagokat kötelező módon nem intézkedhetik. Az e czimen felmerülő kiadások költségei tehát csak azokra a tagokra vethetők ki, a kik ezen intézkedéshez hozzájárultak és az abból származó előnyökben résztvesznek.

Ily intézkedéshez tehát *szükséges, hogy abba minden egyes tag beleegyezzék, a ki a közös intézkedésben részt akar venni* (lásd a törvény és végr. rendelet 65. §. utolsó bekezdését).

A hegyközség kiadásainak ezen csoportositása mutatja, hogy a törvény megalkotásánál nagy suly helyeztetett arra, hogy a szőlőbirtokosok hegyközséggé alakulás esetén ne legyenek, esetleg a kisebbség majorizálása utján, megterhelhetők oly feladatok költségeinek viselésével, melyekből származó előnyöket nem élvezhetik, vagy a melyek megvalósitását valamennyien nem óhajtják.

A törvény 66. §-a szerint azok a birtokosok, a kik az elpusztult szőlők felujitását vagy uj szőlők létesitését a hegyközség megalakulása után határozzák el, valamint azok, a kik a hegyközség kötelékébe annak megalakulása után vétetnek fel, kötelesek azon létesitmények költségeinek, a melyeknek a jövőben hasznát vehetik, birtokarány szerint reájuk eső részleteit a hegyközségi pénztárba pótlólag befizetni.

A pótlólagos befizetés összege, ha a hegyközség három évnél rövidebb idő óta áll fenn, nem lehet nagyobb annál az összegnél, a mely az illető birtokosra akkor esett volna, ha az a jelzett létesitményekhez a hegyközség megalakulásától kezdve hozzájárul; ellenben, ha a hegyközség három évnél hosszabb idő óta áll fenn, a hegyközség határozza meg azt, hogy minő mértékben és minő feltételek mellett részesiti az ilyen hegyközségi tagot előnyökben, illetőleg, hogy a multból származó oly létesitmények czimén, a melyeknek a jövőben az ilyen tag is hasznát veheti, tőle minő hozzájárulást kiván.

E pótlólagos befizetést tehát az illető hegyközségi tag az esetre is tartozik teljesiteni, ha a hegyközség szóban forgó létesitményeinek a jövőben tényleg nem is venné hasznát; mert ha ily létesitmények vannak, csak tőle függ, hogy azoknak az őt illető mértékben jövőre hasznát vegy-e vagy sem.

A hegyközségi járulékok oly községekben, a melyekben községi pótadó van, a közadók módjára a községi pótadóval egyszerre vettetnek ki és ezekkel egyszerre szedetnek, illetőleg hajtatnak be, de külön számolandók el és szolgáltatandók át a hegyközségi elöljáróságnak; a hegyközségnek azonban szabadságában áll a járulékokat saját elöljárósága által is beszedetni. A hol községi pótadó nincs, ott a járulékok külön vetendők ki és a hegyközségi elöljáróság által szedetnek be. (1894: XII. t.-cz. 67. §.)

Minthogy a hegyközségek saját ügyeikben önkormányzati joggal vannak felruházva, a hegyközségi járulékokat tehát önkormányzati alapon maguk állapitják meg és vetik ki; minthogy ez okból a közadók kezelésével megbizott közegek és hatóságok a hegyközségi járulékok kivetéséről saját ténykedéseik alapján közvetetlen tudomással nem bírhatnak, kötelesek a hegyközségek minden évben legkésőbben addig az időpontig, a mikor a községi adó vettetik ki, saját költségvetésüket és a szükséglet fedezésére megkivántató hegyközségi járulékot megállapitani, azt a hegyközségi tagokra a törvény értelmében kivetni, s a jogerőre emelkedett kivetést a községi elöljáróságnak szabályszerü kezelés végett bemutatni.

A hegyközségi járulék önmagában külön vetendő ki, beszedését és kezelését a közadók módjára kizárólag a hegyközségi elöljáróság eszközli. Köteles azonban a hegyközségi elöljáróság a hegyközségi járulék kivetésére és előirására vonatkozó teljes jegyzéket ellenőrzés végett minden év elején a községi elöljáróságnak átadni s az év végén a községi képviselőtestület előtt számolni.

Ha a hegyközségi járulék-tartozásokat végrehajtás utján kellene behajtani, a végrehajtási eljárás foganatositása a hegy-

községi elöljáróságot semmi körülmények közt nem illeti, hanem a hegyközségi elöljáróság tartozik a végrehajtás foganatositására szükséges eljárás végett a községi elöljáróságot megkeresni, mely a további lépéseket az 1883: XLIV. t.-cz. III. rész, illetőleg az 1886: XXII. t.-cz. 139. §-a értelmében megtenni köteles.

A hegyközségi járulékok számadási kezelése és annak ellenőrzése minden tekintetben az 1886: XXII. t.-cz. értelmében és annak rendelkezéseihez képest teljesitendő. (Végrend. 67. §.)

VII. FEJEZET.

A hegyközségi ügyekben eljáró hatóságok.

A hegyközségi ügyekben (kihágási ügyeket kivéve) az eljárni hivatott hatóságokat egyrészt az 1894 : XII. t.-cz. 102. §-a állapitja meg, másrészt pedig a m. kir. közigazgatási biróságról szóló 1896 : XXVI. t.-cz. 70. §-a.

Minthogy pedig a hatóságoknak az illetékesség szempontjából kifogás alá eső eljárása az egész eljárás megsemmisitését vonja maga után, a fenntemlitett törvények illető szakaszainak határozmányaira az eljáró hatóságok különös figyelemmel kell hogy legyenek. (Végr. Rend. 102. §.)

Az 1894 : XII. t.-cz. 102. §-a értelmében mindazon ügyekben, a melyek a jelen törvény szerint hatósági intézkedést igényelnek, ha a jelen törvény egyes szakaszaiban külön illetékesség nem állapittatott meg, a kihágási ügyeket kivéve, a következő hatóságok illetékesek:

I. Elsőfokban:

1. a székes fővárosban a kerületi elöljáró;
2. rendezett tanácsu városokban a polgármester, törvényhatósági joggal biró városokban a tanács;
3 kis- és nagyközségekben a járási főszolgabiró.

II. Másodfokban:

1. vármegyékben az alispán;
2. törvényhatósági joggal biró városokban a közigazgatási bizottság; a székes fővárosban a tanács.

III. Harmadfokban:

a földmivelésügyi miniszter.

Az 1894 : XII. t.-cz. ezen rendelkezésétől eltérőleg az 1896 : XXVI. t.-cz. 70. §-a a mezőgazdaságról és a mezőrendőrségről szóló törvény köréből több oly a különböző közös költségekhez való hozzájárulási arányokra vonatkozó,

némileg magánjogi jellegü kérdés harmadfoku eldöntését utalta a közigazgatási biróság hatáskörébe, a melyek végérvényes eldöntésének a közigazgatási biróságra való bizását már akkor kimondotta a magyar képviselöház, mikor annak idején a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló törvényjavaslat az országgyülésen tárgyaltatott.

A közigazgatási biróság előtti eljárásnak van helye ugyanis az alispánnak, városi közigazgatási bizottságnak és a székes főváros tanácsának :

A) a következő szoros értelemben vett hegyközségi ügyekben hozott azon határozata ellen, melylyel megállapitja :

1. a hegyközségi feladatok teljesitésére szükséges költségekhez a hozzájárulás arányát (1894 : XII. t.-cz. 65. §-a);

2. a hegyközség kötelékébe felvett tagoknál a hozzájárulás arányát (i. t. 66. §.);

3. a hegyközség kötelékéből kilépni kivánó tagnál a kár vagy a tartozások nagyságát (i. t. 71. §.);

B) a következő nem szorosan vett hegyközségi, de a hegyközségi tagokat szintén erdeklő ügyekben hozott azon határozat ellen, melylyel megállapitja :

1. a közös határjeleknél a költség megosztását (i. t. 34. §.);

2. a mezei közös dülőutak létesitésénél, valamint azoknak és azok tartozékainak jókarban tartásánál a hozzájárulás arányát (i. t. 37. §.);

3. a községi mezőőrök javadalmazásánál a hozzájárulás arányát (i. t. 75. §.)

Az itt *A)* és *B)* alatt felsorolt hozzájárulási költségek kérdésében az 1896 : XXVI. t.-cz. életbelépése előtt, az 1894. évi XII. t.-cz. 102. §-a értelmében, harmadfokban a földmivelésügyi miniszter volt az illetékes hatóság, most pedig a közigazgatási biróság; első- és másodfokban ezen ügyekben is a fentemlitettt hatóságok az illetékesek.

Egészen mások azonban a hegyközségi rendtartásban foglalt rendszabályok megszegéséből származó kihágási ügyekben az illetékes hatóságok.

Ily kihágási ügyekben ugyanis az 1894 : XII. t.-cz. 103. §-a szerint a következő hatóságok illetékesek :

I. Elsőfokban :

1. székes fővárosban a kerületi elöljáró;

2. a törvényhatósági joggal biró városokban a rendőrkapitány vagy a tanács által e czélra megbizott tisztviselő, rendezett tanácsu városokban a polgármester, vagy helyettese;

3. kis- és nagyközségekben :

ha a kár negyven korona értéket meghalad, a járási főszolgabiró;

ha ellenben a kár negyven korona értéket meg nem halad, vagy a károsult a 110. §-ban jelzett kárdíjjal megelégszik:

a) nagyközségekben a biró az elöljáróság egy tagjával és a jegyzővel vagy helyettesével;

b) kisközségekben a biró az elöljáróság két tagjával.

II. Másodfokban:

a) a székesfővárosban, a rendezett tanácsu és törvényhatósági joggal biró városokban a közigazgatási bizottság;

b) vármegyékben:

1. nagy- és kisközségektől érkező és elsőfokban az elöljáróság által elbirált esetekben a főszolgabiró;

2. a főszolgabiró által elsőfokban elbirált esetekben a közigazgatási bizottság.

III. Harmadfokban:

a közigazgatási bizottság a főszolgbiró másodfoku határozata ellen és a földmivelésügyi m. kir. miniszter a közigazgatási bizottság másodfoku határozata ellen.

A kihágási ügyekben s igy a mezőrendőri kihágási ügyekben is eljárni hivatott hatóságok tekintetében azonban lényeges változást fog előidézni a közigazgatási eljárás egyszerüsitéséről szóló 1901. évi XX. t.-cz. életbeléptetése (mely még a mai napig nem történt meg).

Az 1901. évi XX. t.-cz. 13., 14., 15. és 16. §-ai szerint ugyanis a közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalt kihágási ügyekben a rendőri büntető biráskodást — addig, mig ez irányban külön törvény véglegesen nem rendelkezik — a következő hatóságok gyakorolják:

I. Elsőfokban:

1. kis- és nagyközségekben a főszolgabiró, illetőleg a szolgabiró;

2. rendezett tanácsu és törvényhatósági joggal felruházott városokban a rendőrkapitány, illetőleg helyettese, ezek akadályoztatása esetén a tanács által részben megbizott tisztviselő.

II. Másodfokban:

1. kis- és nagyközségekben és rendezett tanácsu városokban az alispán;

2. törvényhatósági joggal felruházott városokban a tanács.

III. Harmadfokban :

az illető miniszter (belügyi, földmivelésügyi honvédelmi, kereskedelemügyi miniszter).

Mezőrendőri és erdei kihágási ügyekben azonban, ha a kár, vagy az 1894 : XII. t.-cz. 110. §-ában jelzett kárdij 40 korona értéket meg nem halad, a feljelentés a községi birónál is megtehető. Ily esetekben ugyanazon hatósági közegek járnak el elsőfokulag, a melyek az 1894 : XII. t.-cz. 103. §-a értelmében eljárni hivatottak, a törvény azonban megengedi, hogy ha a felek valamelyike a községi biróság itéletében meg nem nyugszik, 15 napon belül kérheti, hogy az eljárás a főszolgabiró előtt ujra kezdessék meg. Ily ügyekben azután az alispán végérvényesen dönt.

Budapest székesfővárosban a következő hatóságok gyakorolják a rendőri büntető biráskodást:

Azokban a kihágási ügyekben, melyeknek elsőfoku elbirálása a fennálló törvények, rendeletek és szabályrendeletek szerint jelenleg a székesfővárosi m. kir. államrendőrség hatáskörébe tartozik, elsőfokon az illetékes kerületi kapitányság vezetője, ennek akadályoztatása esetén a belügyminiszter által megbizott rendőrrségi tisztviselő, másodfokon a főkapitány vagy helyettese.

A közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalt összes többi kihágási ügyekben: elsőfokon a kerületi elöljáróság, másodfokon a tanács.

Harmadfoku hatóság az illető miniszter.

Ujpest és Rákospalota községekben a következő hatóságok gyakorolják a rendőri büntető biráskodást:

Azokban a kihágási ügyekben, melyeknek elsőfoku elbirálása a fennálló törvények, rendeletek és szabályrendeletek szerint jelenleg a székesfővárosi m. kir. államrendőrség hatáskörébe tartozik, elsőfokon az illetékes kerületi kapitányság vezetője, ennek akadályoztatása esetén a belügyminiszter által megbizott rendőrségi tisztviselő, másodfokon a főkapitány vagy helyettese.

A közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalt összes többi kihágási ügyekben: elsőfokon a főszolgabiró, illetőleg a szolgabiró, másodfokon az alispán.

Harmadfoku hatóság az illető miniszter.

VIII. FEJEZET.

Büntetéspénzek.

A hegyközségi rendtartásban foglalt szabályok megszegése által keletkező kihágások, mezőrendőri kihágások lévén — az azokból befolyó pénzbüntetések hovaforditása tekintetében ma még az 1894: XII. t.-cz.-ben a mezőrendőri kihágásokból befolyó pénzbüntetésekre nézve megállapitott rendelkezések irányadók.

A hivatkozott törvény 101. §-a pedig e tekintetben a következőket rendeli:

A mezőrendőri kihágásokból befolyó pénzbüntetések felerészben az országos közgazdasági alapot, felerészben pedig azon községet (de nem a hegyközséget) illetik meg, melynek területén a kihágás elkövettetett.

A mező- (hegy-) őr szegődségében a befolyó büntetéspénzek bizonyos, de azok 25%-át meg nem haladható része is biztositható.

Ebben az esetben a befolyó büntetéspénzből első sorban a biztositott százalék vonandó le s csak a fenmaradó rész osztandó meg.

A mezőrendőri kihágásokból a községet megillető pénzbüntetéseknek felhasználása iránt a belügyi és a földmivelésügyi miniszterek rendeletileg intézkednek.

Hogy a büntetéspénzeknek hány százaléka biztosittassék a mező- (hegy-) őröknek, azt a törvényhatóság az egész vármegye területére szabályrendeletileg állapitja meg. (Végr. Rend. 75. §.)

A mező- (hegy-) őrök mindegyike azonban csak az általa feljelentett esetek után befolyt pénzbüntetésekből részeltethető.

A közigazgatási eljárás egyszerüsitéséről szóló 1901: XX. t.-cz. 23. és 24. §§-ai a fentiektől részben eltérőleg intézkednek a kihágási büntetéspénzek hovaforditása tekintetében is. Ugyanis ezen törvény rendelkezései szerint a köz-

igazgatási hatóságok által hozott kihágási itéletek alapján befolyó összes büntetéspénzeknek, valamint az elkobzott és gazdátlan jószágok értékesitéséből befolyó összegeknek felerésze a községet illeti, másik felerésze pedig a pénzügyminiszter kezelése alá tartozik.

A kihágási büntetéspénzek, valamint az elkobzott és gazdátlan jószágok értékesitéséből befolyó összegek felerésze azt a községet illeti, melynek területén a kihágás elkövettetett, vagy a gazdátlan jószág találtatott.

A községeket illető összegek a községek szegényügyi czéljaira forditandók.

A pénzügyminiszter kezelése alá tartozó összegek az állami költségvetésben a rendes bevételek között irányoztatnak elő és az utolsó 3 év (1899—1901) átlagának megfelelő arány szerint az igazságügyi, földmivelésügyi és kereskedelemügyi miniszteri tárcza javára forditandók.

A közigazgatási hatóságok által kiszabott kihágási büntetéspénzek kezelését, nyilvántartását és elszámolását a belügyminiszter a pénzügyminiszterrel egyetértőleg kiadandó rendeletben egységesen szabályozza.

IX. FEJEZET.

A hegyközségből való kilépés.

A törvény 71. §-a intézkedik az iránt, hogy az egyes hegyközségi tag mikor és minő feltételek mellett léphet ki a hegyközségi kötelékből.

E tekintetben a szabály az, hogy a hegyközségi tagság csak a hegyközség feloszlásával szünhetik meg s a törvény ez alól csak egyes kivételeket állapit meg. U. m.:

1. a hegyközség kötelékéből bármikor kiléphet: azon egészen különálló kisebb terület birtokosa, ki a hegyközség kötelékébe önként lépett be, ha a hegyközség irányában fennálló tartozását lerótta;

2. a hegyközség megalakulásától számitott hat év után kiléphet az a birtokos, akinek birtoka az összefüggő hegyközségi terület szélén fekszik:

a) ha kilépésével a hegyközségnek kárt nem okoz;

b) ha a hegyközség irányában fennálló esedékes tartozásainak eleget tett.

A hegyközségen fekvő, az egész hegyközségi területet egyetemlegesen kötelező terhek azonban a kilépő birtokost mindaddig terhelik, a mig azok véglegesen törlesztve nincsenek.

Ha azonban a kilépni kivánó tag birtokát addig szőlőmivelésre használta, a hegyközségi kötelékből tényleg csak akkor bocsáttatik ki, ha más mivelésre szándékozik áttérni s ebbeli szándékát a szőlő kiirtásával igazolta is.

Ha az összefüggő hegyközségi terület be van keritve vagy körül van árkolva, a kilépő szélső birtokos, ha a hegyközséggel más megegyezésre nem jutna, tartozik a létező keritést vagy árkot saját költségén oda áthelyeztetni, a hol az ő kilépése következtében a hegyközségi területnek uj határa lesz.

A hegyközségekből kilépett tag a közös létesitményekből részt nem követelhet.

4

X. FEJEZET.

A hegyközség feloszlása.

Gondoskodva van végül a törvényben arról is, hogy a már egyszer szabályszerüen megalakult hegyközség fennállása legalább egy pár évre biztosittassék, hogy mielőtt a tagok, vagy azok egy része, esetleg elhamarkodva a hegyközséget feloszlatni akarná, módjukban legyen a tagoknak meggyőződni a felől, hogy a hegyközségi szervezet megfelel-e czéljainak, vagy nem.

Ennélfogva a törvény 73. §-a akként intézkedik, hogy a már megalakult hegyközségek csak a megalakulás után 3 év mulva oszolhatnak fel és pedig csak akkor:

a) ha ezt a száz holdra vagy ennél nagyobb összefüggő területre nézve az e czélból külön összehivott közgyülésen a hegyközség kötelékébe tartozó összes birtokosok birtok és szám szerint háromnegyed részét tulhaladó többsége kivánja;

b) ha a feloszlást a száz holdnál kisebb, összefüggő területen alakult hegyközségre nézve a hegyközségi kötelékbe tartozó birtokosok birtok és szám szerinti többsége kivánja.

A feloszlás iránti határozat csak a hatóság jóváhagyása után lép hatályba.

FÜGGELÉK.

1.

Hegyközségi rendtartás mintája.

....*község határában fekvő*

....*hegyközség rendtartása.*

I. A hegyközség területe.

1. §.

A hegyközség kötelékébe tartoznak a következő birtokok: (felsorolandók a birtokok telekjegyzőkönyvi és helyrajzi számai).

A hegyközség kötelékébe tartoznak továbbá a fent elősorolt birtokoktól külön fekvő következő birtokok: (felsorolás, mint fentebb).

Ezen birtokok azonban külön kimutatásban is felsorolhatók.

II. A hegyközség szervezete.

2. §.

A hegyközség ügyeit intézi:

1. a hegyközségi közgyülés;
2. a hegyközségi választmány;
3. a hegyközségi hegybiró.

III. A közgyülés.

3. §.

A közgyülésnek tagja minden birtokos, aki a hegyközség kötelékébe tartozik.

4. §.

A közgyülésnek tagja jogait a közgyülésen megbizott utján is gyakorolhatja. A megbizott neve a közgyülés megnyitásáig a hegybirónak irásban bejelentendő.

Gyámság vagy gondnokság alatt állók helyett a közgyülésen a gyám vagy gondnok vesz részt.

5. §.

Nyolczszáz négyszögöl vagy ennél csekélyebb terület birtokosa egy szavazattal, az ennél nagyobb terület birtokosa pedig annyi szavazattal bir, a hányszor nyolczszáz négyszögöl területe van. A nyolczszáz négyszögölön, vagy annak többszörösén felüli töredékek nem számittatnak.

Az összes hegyközségi birtokosok szavazatainak egy negyed részénél több szavazatot saját nevében egy birtokos sem gyakorolhat.

6. §.

Rendes közgyülés évente.............................és pedig

....

....

hónapokban tartatik.

Rendkivüli közgyülés azonban..................tag indokolt és irásban bejelentett kivánatára, vagy a választmány határozata folytán bármikor egybehivható.

7. §.

A közgyülést a hegybiró hivja össze.

8. §.

A közgyülés határnapja előtt legalább 8 nappal hivandó össze és a tárgysorozat a tagokkal közlendő. Más községben lakó tagok feltétlenül irásban hivandók meg.

9. §.

A közgyülés határozatainak érvényességéhez a szavazatok általános többsége szükséges.

Oly határozatot, vagy oly intézkedést azonban, mely az összes tagokat az 1894 : XII. t.-cz. 64. §-a 4. pontjában megállapitott hegyközségi feladatban (az okszerü szőlőmivelés és szüretelés s a szőlők jövedelmezőségének fokozása érdekében szükséges vagy kivánatos közös gazdálkodási és kezelési szervezkedés) való részvételre kötelezné, a hegyközség nem hozhat, illetőleg nem tehet, hanem ily intézkedéshez szükséges, hogy abba minden egyes tag beleegyezzék, aki a közös intézkedésben részt akar venni.

10. §.

Érvényes határozathozatalra legalább..................tag jelenléte szükséges.

Ha a határozatképességhez szükséges számu tag nem jelent meg, nyolcz napra uj közgyülés hivandó össze, mely az előbbi közgyülés napirendjére kitüzött tárgyak felett a megjelent tagok számára való tekintet nélkül, általános szótöbbséggel határoz.

11. §.

A közgyülés elnöke a hegybiró vagy helyettese, mindkettőjük akadályoztatása esetén a legidősebb választmányi tag elnököl.

A gyülést az elnök nyitja meg és zárja be; ő vezeti a tanácskozást és őrködik a rend fentartása felett.

12. §.

A közgyülés hatáskörébe tartozik:

a) a hegyközségi rendtartás megalkotása és módositása (a törvényhatóság jóváhagyásának fentartása mellett);

b) a választmányi tagok és a hegybiró választása;

c) a müködési terv és az évi költségvetés megállapitása;

d) az évi zárszámadás megvizsgálása és a választmánynak a felmentés megadása vagy megtagadása;

e) a kötelességellenesen müködő választmányi tagok és hegybiró elmozditása;

f) a választmány intézkedései elleni felszólamlások elbirálása;

g) uj hegyközségi tagok fölvétele, vagy tagoknak a hegyközség kötelékéből való kibocsátása;

h) a hegyközség feloszlásának kimondása;

i) a választmány vagy az egyes hegyközségi tagok által tett inditványok feletti határozathozatal;

j) a hegybiró tiszteletdijának és a hegyőrök évi bérének megállapitása.

13. §.

A közgyülés határozatai ellen az elsőfoku közigazgatási hatósághoz és tovább fokozatos felebbezésnek van helye az 1894 : XII. t.-cz. 102. §-ában megállapitott hatóságokhoz.

14. §.

A közgyülés jegyzőkönyvét a választmány egy tagja vezeti. A jegyzőkönyv hitelesitését a választmány eszközli.

A közgyülésen egy tárgyhoz rendszerint mindenki csak kétszer szólhat. Többször csak az elnök engedélyével.

IV. A választmány.

15. §.

A választmány áll a hegybiróból, mint elnökből és (6— . .) választmányi tagból.

16. §.

A választmányi tagokat a hegyközségi közgyülés általános szótöbbséggel (3—6) évre választja; de az első évben alakitott választmány egyharmada a második, egyharmada pedig a harmadik évben kisorsoltatván, uj választás alá esik. Az ekként kisorsolt választmányi tagok ujból megválaszthatók.

17. §.

A választmány ülésein a hegybiró, vagy helyettese, ezek akadályoztatása esetén a legidősebb választmányi tag elnököl.

18. §.

A választmány havonként egyszer rendesen, szükség esetén, vagy, ha . . választmányi tag irásban kéri, többször is tart ülést, melyet a hegybiró hiv össze.

19. §.

Érvényes határozathozatalra . . tag jelenléte szükséges.

20. §.

A választmány hatáskörébe tartozik:

a) a hegybiró helyettesét, a szükséghez képest pénztárnokot és jegyzőt saját tagjai sorából (3—6) évre választ;

b) a hegybiró javaslata alapján felfogadja és elbocsátja a hegyőröket;

c) a közgyülés tárgysorozatát megállapitja;

d) az évi müködési tervet és költségvetést, valamint a zárszámadást elkésziti;

e) ellenőrzi a hegyközségi pénztár kezelését;

f) elrendeli és ellenőrzi a közgyülés által jóváhagyott költségvetés alapján a hegyközségi járulék kivetését és behajtását, ugyszintén a kiadások eszközlését;

g) intézkedik a hegyközségi rendtartásban megállapitott szabályok betartásáról és az évi müködési terv végrehajtásáról;

h) elkésziti a közgyülés elé terjesztendő inditványokat;

i) megállapitja az általános szüret idejét;

j) képviseli a hegyközséget peres és perenkivüli ügyekben s érintkezik a hegybiró, vagy helyettese utján a hatóságokkal.

21. §.

A választmány, valamint a hegybiró határozatai ellen csak az esetben van a közgyüléshez való felebbezésnek helye, ha azok hatáskörüket tullépték s a közgyülés, illetve a választmány határozatait megszegték volna.

A hegybiró és a választmány tagjai az ily intézkedések folytán szenvedett károkért felelősek.

V. A hegybiró.

22. §.

A hegybirót a közgyülés választja (3—6) évre.

23. §.

A hegybiró hatáskörébe tartozik:

a) összehivni a rendes és rendkivüli köz- és választmányi gyüléseket és azokon elnökölni;

b) a közgyülés és a választmány által hozott határozatokat végrehajtani s azok végrehajtását ellenőrizni.

c) a választmánynak leendő utólagos bejelentési kötelezettség mellett rendkivüli szüretelési engedélyt adhat;

d) a hegyőrök felfogadása és elbocsátása iránt a választmánynak javaslatot tesz;

e) a hegyőröket saját hatáskörében utasitásokkal ellátja, reájuk mindenképen felügyel és müködésüket ellenőrzi;

f) a hegyközséget a közgyülés vagy a választmány megbizásából a hatóságok előtt képviseli;

g) a pénztár kezelését ellenőrzi;

h) a kiadásokat és bevételeket utalványozza;

i) a hegyközségi járulékok kivetését behajtás végett a községi elöljáróságnak átadja;

j) a . . -ik §-ban foglalt szabályok ellen vétőket a községi elöljáróságnak feljelenti.

(Ide sorozhatók továbbá a helyi viszonyokhoz képest még a hegybiró hatáskörébe utalandó egyéb ügyek és teendők.)

VI. A hegyőrök.

24. §.

A hegyőrök számát és évi bérét a hegyközségi közgyülés az évi költsegvetés keretében állapitja meg. Felfogadásuk és elbocsátásuk iránt a hegybiró javaslata alapján a választmány határoz.

25. §.

A hegyőrökre vonatkozólag minden tekintetben irányadók az 1894 : XII. t.-cz. és az ennek végrehajtása tárgyában a m. kir. földmivelésügyi miniszter által 1894. évi 48,000. sz. alatt kiadott rendeletben (és annak *D*) mellékletében) foglalt rendelkezések és azok pontos betartására a választmány és a hegybiró tartozik felügyelni.

VII. A hegyközségi pénztár.

26. §.

A hegyközségi közgyülés a közös őrzés és a hegyrendészet költségeinek fedezésére a hegyközségi tagokra, azok által birtokaránylag fizetendő és a közgyülésen évről-évre megállapitandó hegyközségi járulékot vet ki, mely járulék a közadók módjára vettetik ki és szedetik, illetőleg hajtatik be.

Ezen a közös őrzés és a hegyrendészet költségeinek fedezésére kivetett járulékot minden hegyközségi tag köteles fizetni, tekintet nélkül arra, hogy tényleg foglalkozik-e szőlőmiveléssel vagy sem; ez alól csak az egészen különálló területek birtokosai vétetnek ki, akik ezen járulékot csak akkor tartoznak fizetni, ha területeik őrzése a hegyközségi szervezetben teljesittetik, vagy teljesithető.

27. §.

A hegyközségi közgyülésnek azonban jogában van a filloxera által elpusztitott szőlők felujitásának vagy uj szőlők ültetésének előmozditására és a szőlőbetegségek ellen való közös védekezésnek elősegitésére (feltéve, hogy ezen feladatokat, vagy azok valamelyikét az évi müködési tervbe felvette) szükséges költségek fedezésére is járulékot kivetni. Ezen járulékot azonban csak azon hegyközségi tagok kötelesek fizetni, akiknek tényleg szőlővel beültetett területeik vannak, illetőleg akik elpusztult szőleiket felujitják, vagy uj szőlőket létesitenek, avagy akik a hegyközség ezen czélba vett müködéséből egyébként hasznot huznak.

Ezen költségek fedezésére kivetett járulékok az előző §-ban emlitett járuléktól elkülönitve vetendők ki és kezelendők.

28. §.

Amennyiben a hegyközség müködési tervébe az okszerü szőlőmivelés és szüretelés s a szőlők jövedelmezőségének fokozása érdekében szükséges vagy kivánatos közös gazdálkodási és kezelési szervezkedés feladatait is felveszi — ezek költségeinek fedezésére szintén vethet ki járulékot, de e járulék csak azok által fizetendő, akik a tervbe vett közös intézkedésben részt akarnak venni.

Ezen járulékok az előző §§-okban jelzett járulékokból szintén elkülönitve vetendők ki és kezelendők.

29. §.

A hegyközségi pénztár kezelésére a választmány évről-évre saját tagjai sorából pénztárnokot választ, kit ezen müködésében a választmány és a hegybiró ellenőrizni tartozik.

VIII. A hegyközség müködési terve.

30. §.

A hegyközségi közgyülés minden évben megállapitja — a választmány által előkészitett — müködési tervet.

31.

E müködési tervnek magában kell foglalnia mindazon feladatokat s ezen feladatok megvalósitásának módját, melyeket az 1894: XII. t.-cz. 64. §-a a hegyközség hatáskörébe utal, illetőleg, a melyeket a hegyközség megvalósitani óhajt.

Tehát megállapitandó benne:

a) hogy a hegyközség miként szándékozik a hegyközség területén a közös őrzés iránt s általában a hegyi rend fentartásáról gondoskodni;

b) hogy a filloxera által elpusztitott szőlők (feltéve, hogy ilyenek a hegyközség területén vannak) felujitása vagy uj szőlők ültetése iránt mily intézkedéseket óhajt tenni;

c) a szőlőpenész (peronosporá viticola) ellen teendő óvó intézkedések;

d) az egyéb szölöbetegségek: liszharmat (oidium), szőlőmoly, szőlőiloncza stb. ellen esetleg teendő óvó intézkedések;

e) hogy az okszerü szőlőmivelés és szüretelés s a szőlők jövedelmezőségének fokozása érdekében szükséges vagy kivánatos közös gazdálkodási és kezelési szervezkedés iránt esetleg mily intézkedéseket szándékozik tenni.

32. §.

E müködési terv betartása és illetőleg végrehajtása és foganatositása iránt a választmány és a hegybiró intézkedik.

IX. A hegyközségi költségvetés.

33. §.

A hegyközségi költségvetést a közgyülés állapitja meg, a választmány által tett előterjesztés alapján.

34. §.

A költségvetésnek magában kell foglalnia a hegyközség azon évben remélt bevételeit és előirányzott kiadásait.

A bevételeknél megkülönböztetendők a rendesek (a 23. §-ban jelzett hegyközségi járulékból befolyó összegek) s a rendkivüliek. Ugyan ily külömbség teendő a rendes kiadások (a hegybiró és pénztárnok esetleges tiszteletdija, a hegyőrök bére) és rendkivüli kiadások közt is.

X. Hatóságok és büntetések.

35. §.

A jelen rendtartásban megállapitott rendszabályok megszegése a földmivelésügyi m. kir. minister által az 1894. évi XII. t.-cz. végrehajtása tárgyában 48.0C0/1894. szám alatt kiadott rendelet 70. §-a utolsó bekezdése értelmében kihágást képez és 100 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

36. §.

A befolyó pénzbüntetéseknek a törvényhatóság által a feljelentő hegyőrök részére megállapitandó százalék (mely azonban a büntetéspénz 25%-át meg nem haladhatja) levonása után fenmaradó része az 1894: XII. t.-cz. 101. §-a értelmében felerészben az országos közgazdasági alapot, felerészben pedig azon (közigazgatási) községet illetik meg, melynek területén a kihágás elkövettetett.

37. §.

Mindazon ügyekben, melyek a jelen rendtartásból kifolyólag hatósági intézkedést igényelnek az 1894: XII. t.-cz. 102. §-ában megállapitott hatóságok, illetőleg az 1896: XXVI. t.-cz. 70. §-ában megállapitott esetekben a m. kir. közigazgatási biróság, illetékesek; — a kihágási ügyekben pedig a hivatkozott törvény 103. §-ában (illetőleg a közigazgatási eljárás egyszerüsitéséről szóló 1901: XX. törvényczikk életbelépése után, az ezen törvény 13. és 14. §-aiban) megállapitott hatóságok illetékesek.

XI. A hegyközségből való kilépés, a hegyközség feloszlása.

38. §.

A hegyközség kötelékéből való kilépés csak az 1894. évi XII. t.-cz. 71. §-ában megállapitott esetekben és feltételek mellett lehetséges.

39. §.

Jelen hegyközség csak a megalakulás után három év mulva oszolhatik fel, de ennek kimondásához a hegyközségi tagok birtok és szám szerinti (háromnegyedrészét tulhaladó, ha a hegyközség területe 100 kat. holdat eléri, ha ellenben 100 holdnál kisebb, csak birtok és szám szerinti) többségének szavazata kivántatik meg.

A feloszlás iránti határozat azonban csak a hatóság jóváhagyása után lép hatályba.

XII. A hegyrendészet.

Ezen fejezetbe tartozik mind annak a helyi viszonyokhoz képest való meghatározása és megállapitása, a mit az 1894 : XII. t.-cz. végrehajtása tárgyában 48.000/1894. sz. a. kiadott földmiv. min. rendelet 64. §-a a hegyrendészeti szervezkedés fogalma alá sorol, vagyis a mi a szőlőmívelés érdekében a hegyközségi területen hegyrendőri szempontból megengedhető, vagy eltiltandó, mint például: a hegyközségi terület határai megjelölésének módja; a határjelek (árkok, keritések) megvédése; hogy állatok tartása, legeltetése általában, vagy minő állatok tartása és mily föltételek és óvrendszabályok mellett van a hegyközségi területen megengedve; hogy idegeneknek szabad-e s ha igen, mily esetekben és minő feltételek mellett a hegyközségi területen járkálni; hogy a hegyközségi területen, tekintettel a szőlőmívelés érdekeire, minő más gazdasági mívelés van vagy nincs megengedve; hogy a hegyközségi területen levő utak és utszéli árkok miként használandók, miként tartandók fenn és óvandók meg; hogy vizmosások keletkezését miként kell megakadályozni; hogy a szüretelés mikor kezdhető meg; hogy hány csősz (hegyőr) alkalmazandó és mik a kötelességeik s hogy miként gyakorlandó az ellenőrzés stb.

2.

Azon városok és községek névsora, a melyekben az 1901. év végéig hegyközség alakittatott.

Abauj-Torna vármegye:

Bodókőváralja
Hejcze

Arad vármegye:

Agris
Apatelek
Borosjenő
Draucz
Galsa
Gyorok
Kovaszincz
Kuvin
Magyarád (2)*)
Ménes
Muszka
Pankota
Paulis
Radna
Silingyia
Világos

Bács-Bodrog vármegye:

Szabadka
Titel
Ujvidék

Baranya vármegye:

Kiskozár

Bars vármegye:

Csejkő
Garam-Szőllős
Hölvény
Léva (4)
Mező-Kis-Salló

Békés vármegye:

Szarvas (2)

Bereg vármegye:

Bene
Beregszász
Beregszász-Vég-Ardó
Déda
Klastromalja
Klacsanó
Mező-Kászony
Munkács
Nagy-Muzsaly (2)
Som
Zápszony

Beszterce-Naszód vármegye:

Fehéregyház
Király-Németi

*) A zárjelben lévő szám a hegyközségek számát jelzi.

Malomárka
Szász-Budak

Bihar vármegye:

Albis
Alsó-Lugos
Bagamér
Bályok
Belényes
Bihar
Bihar-Diószeg
Bihar-Püspöki
Bogdán-Szóvárhegy
Bogyoszló
Csatár
Csehtelek
Déda
Élesd
Érkeserü
Érmihályfalva
Érsemjén
Ér-Tarcsa
Fegyvernek
Felső-Lugos
Fugyi-Vásárhely
Gálos-Petri
Hagymádfalva
Hegyköz-Kovácsi
Hegyköz Száldobágy
Hegyköz-Szentimre
Hegyköz-Ujlak
Hosszupályi
Jankafalva
Kécz
Kohány
Lüki
Margitta
Micske
Monos-Petri
Nadántelek
Nagy-Léta
Nagy-Szalonta
Nagy-Tótfalu
Nagy-Várad
Ottomány
Örvénd
Pacsaj
Pestes
Poklostelek
Szalacs
Székelyhíd (3)
Szúnyogd
Terje
Timód
Tókert
Tóti
Tóttelek
Tötös
Vajda
Vedres-Ábrány
Vértes

Borsod vármegye:

Apátfalva
Aranyos
Balajt
Bánhorvát
Csaba
Damak
Dedes
Diósgyőr
Finke (2)
Geszt
Harsány
Kis-Győr
Mályinka
Mező-Keresztes
Miskolcz
Nagy-Barcza
Nyék
Nyomár
Szendrő
Tapolcsány
Tardona
Varbó

Csongrád vármegye:

Szentes

Esztergom vármegye:

Búcs
Dömös
Duna-Mócs
Farnad
Nána
Sárisáp
Úny

Fejér vármegye:

Bicske
Csákberény
Csákvár
Csókakő
Diósd
Duna-Adony
Duna-Pentele
Ercsi
Érd
Etyek
Gút-Tamási
Gyúró
Iszka-Szent-György
Kajászó-Szent-Péter
Lovasberény
Moór (12)
Ondód
Pátka
Pázmánd
Rácz-Almás
Sárbogárd
Sárkeresztúr
Soponya
Sukoró
Szabad-Battyán
Székesfejérvár
Szent-Mihály
Tabajd
Tárnok
Vaál
Vajta
Velencze
Vereb

Győr vármegye:

Szent-Iván
Taáp-Szent-Miklós (2)
Téth

Hajdu vármegye:

Hajdu-Böszörmény (8)
Hajdu-Szoboszló (4)
Hadház
Kaba (4)
Nádudvar
Vámos-Pércs

Heves vármegye:

Apcz
Ecséd
Eger
Gyöngyös (5)
Gyöngyös-Halász (2)
Gyöngyös-Oroszi
Gyöngyös-Püspöki
Gyöngyös-Tarján
Kis-Réde (2)
Nagy-Réde
Saár
Solymos (2)
Visonta

Hont vármegye:

Garam-Kis-Salló
Nagy-Maros

Jász-Nagy-Kún-Szolnok vármegye:

Kis-Ujszállás
Török-Szent-Miklós

Kis-Küküllő vármegye:

Bogács
Darlacz
Fületelke
Kis-Szőllős

Kis-Szent-László
Ó-Szent-László
Szénaverős
Szász-Örményes
Zsidve

Kolozs vármegye:

Bátos
Kolozsvár
Moldova

Komárom vármegye:

Ács
Bagota
Duna-Radvány
Hetény
Kisbér
Kocs
Komárom
Kurtakeszi
Kürt
Madar
Neszmély
Ó-Gyalla
Perbete
Szent-Péter
Udvard

Maros-Torda vármegye:

Maros-Vásárhely (2)

Nyitra vármegye:

Nyitra

Nógrád vármegye:

Agárd
Alsó-Petény
Balassa-Gyarmat
Nagy-Oroszi
Pencz
Rád (2)
Romhány
Szirák

Vadkert
Vanyarcz
Zobor

Nagy-Küküllő vármegye:

Medgyes

Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye:

Aszód
Budafok
Csepel
Csömör
Domony
Kecskemét
Örszentmiklós
Ráczkeve (2)
Rákospalota
Rátót
Szalk-Szent-Márton
Sziget-Csép
Sziget-Szent-Márton
Tököl
Ujpest
Vácz (5)
Vácz-Hartyán

Pozsony vármegye:

Limbach
Szárazpatak

Somogy vármegye:

Acsa
Almamellék
Apáti
Babócsa
Bagolasáncz (3)
Balaton-Keresztur
Balaton-Szent-György
Balaton-Csehi
Bárdszerászló (7)
Barcs
Basal

Baté
Bécz
Bélavár
Bolhó
Böszénfa
Buzsák
Bükkösd
Csertő
Csokonya
Csombárd
Csurgó
Döröcske
Darány
Edde
Gálosfa
Gyarmat
Gyékényes
Hajmás
Hárságy
Hatvan
Hereszuye
Hetes
Homok
Homok-Szent-György
Iháros
Iháros-Berény
Inke
Istvándi
Juta
Jaád
Kadarkút
Kálmáncsa
Kaposvár
Kapos-Keresztur
Kaposmérő
Kaposujlak
Kaposfüred
Kercseliget
Kisaszond
Kiliti
Lábod
Liszó
Magyar-Egres
Magyar-Lukafa
Mihåld (3)
Mosdós
Mozsgó
Nagy-Bajom
Nagy-Berki
Nagy-Márton
Nemes-Pátró
Osztopán
Orczi
Örtilos
Öreglak
Ötvös (2)
Pálfalu
Pamuk
Patosfa
Poklosi
Polány
Porrog
Puszta-Szent-Péter
Sand
Sárd
Simonfa
Somogyvár
Somogyszentmiklós (2)
Surd
Szenna
Szent-Balázs
Szent-Benedek
Szent-Jakab
Szent-László
Szil-Szent-Márton
Szomajom
Szorosad
Szulimán
Tarány
Toponár
Tót-Keresztúr
Töröcske
Vámos (2)
Várda
Visnye
Zákány
Zimány
Zsibóth
Zselicz-Kislak
Zselicz-Szent-Pál

Sopron vármegye:

Fertő-Szent-Miklós
Mándok
Nyiregyháza (6)

Szatmár vármegye:

Botpalád
Csanálos
Dobra
Ér-Körtvélyes
Fény
Nagy-Károly
Nagy-Szokond
Nántű
Oláh-Gyűrüs
Penészlek
Reszege
Szaniszló
Szatmár-Németi

Szeben vármegye:

Alsó-Pián
Deál
Felső-Pián
Kákova
Kelnek
Lámkerék
Láz
Nagy-Szeben
Péterfalva
Récse
Rahó
Rekitta
Sebeshely
Szász-Sebes
Szász-Csór

Szilágy vármegye:

Alsó-Bán
Balla
Csány
Kárásztelek
Kegye
Kis-Paczal
Kis-Derzsida
Kusaly (9)
Magyar-Csaholy
Magyar-Goroszló
Mocsolya
Nagy-Paczal
Peér
Pele
Pele-Szarvad
Sarmaság (3)
Somály
Szakácsi
Szilágy-Balla
Szilágy-Bagos
Szilágy-Sámson
Szolnok-Paczalusa
Sződemeter
Tasnád (4)
Tasnád-Szántó
Tasnád-Szarvad (2)
Usztató
Varsolcz
Zilah

Szolnok-Doboka vármegye:

Bálványos-Váralja

Temes vármegye:

Bakóvár
Deliblat (2)
Emánueltelep
Lippa
Szilas
Temes-Váralja
Végvár
Versecz

Tolna vármegye:

Szegzárd
Paks

Ugocsa vármegye:

Fekete-Ardó
Nagy-Szöllős
Salánk
Tur-Terebes

Vas vármegye:

Alsó-Mesteri
Baltavár
Borgáta
Csehi
Csernye
Hárspatak
Kisbér
Kis-Somlyó
Kápolna
Kőszeg
Borosgödör
Nagy-Sitke
Nemes-Magasi
Szombathely
Ság
Simonyi
Sárvár

Veszprém vármegye:

Devecser
Doba
Mencshely
Nagy-Szőllős
Somlyó-Vásárhely
Várpalota
Veszprém

Zala vármegye:

Alsó-Lendva
Alsó-Páhok
Alsó-Szemenye
Alsó-Rajk
Alsó-Zsid
Badacson-Tomaj
Bagonya
Bak
Bakonak
Baksa
Balaton-Henye
Bánok-Szentgyörgy
Barabásszeg
Barsi
Báza
Becz
Becsehely
Besenyő (2)
Boczföld
Bonczódföld
Boldogfa
Borsfa
Botfa
Böde
Börzöncze
Búcsa (2)
Bucsuta
Csács-Bozsok (2)
Csehi (2)
Csente
Csörnyeföld (2)
Csonkahegyhát
Dedes
Dióskál (2)
Diszel (2)
Dobronak
Dobri
Döbréte
Dömeföld
Ebergény
Eszteregnye
Egeraracsa
Esztergál
Felső-Páhok
Felső-Rajk (3)
Felső-Zsíd
Filócz
Gosztola
Gulács
Gutorföld (3)
Gyenes-Diás
Gyula-Keszi
Gyülevész
Haláp

Haricsa
Háshágy
Hervadtfa
Hetés
Homok-Komárom
Kallós
Kávás
Keményfa
Kerecseny (3)
Kehida
Kerettye
Kerka-Tótfalu
Kerka-Teskánd
Kis-Apáti
Kis-Lakos
Kis-Lengyel
Kis-Kutas
Kökényes-Mindszent
Köveskálla
Köveskút
Lasztonya
Lendva-Ujfalu
Lenti
Letenye
Lispe
Lovászi
Magyar-Szerdahely
Marócz
Máhomfa
Meszes-Györök
Milej-Egyházszeg
Molnári
Monoszló
Monostor-Apáti
Mura-Keresztur
Nagy-Bakonak (3)
Nagy-Görbő
Nagy-Horváti
Nagy-Kanizsa (2)
Nagy-Kutas
Nagy-Páli
Nemes-Apáti (2)
Nemes-Bük
Németfalu (3)
Nova
Orbányosfa
Oltárcz
Orosztony (2)
Ördög-Henye
Páka
Pakod
Palkonya (2)
Pálfiszeg
Pető-Henye
Pincze
Póla
Puszta-Magyaród
Puszta-Ederics
Puszta-Szent-László
Rátka
Rigács
Rigyicz
Salamvár
Sándorháza
Sármellék
Sénye
Söjtör
Szécsisziget (2)
Szent-László
Szent-Péterföld
Szent-Adorján
Szent-Margita
Szent Györgyvár
Szent-Márton
Szent-Erzsébethegy
Szent-Mihályfa
Szepetnek
Szegvár
Szőcz
Sztrelecz
Tapolcza (2)
Tekenye
Tolmács
Tófej
Tormaföld
Tót-Szent-Márton
Türje
Udvarnok
Ung-Jakabfa (3)
Vakonya
Vanyarcz-Vashegy
Vidornya-Szöllős

Völgyifalu
Vörcsök
Zajk
Zalabér
Zala-Csány
Zala-Egerszeg (2)
Zala-Lövő
Zala-Merenye
Zala-Mindszent
Zala-Németfalu
Zala-Pataka
Zala-Szántó
Zala-Szent-Balázs
Zala-Szentiván
Zala-Szent-László

Zemplén vármegye:

Bodrog-Zsadány
Kis-Toronya
Mátyásháza
Sátoralja Ujhely (4)

3.

A mező- és hegyőrök szolgálati, fegyelmi, fegyverviselési és fegyverhasználati*)

SZABÁLYAI.

A mező- (hegy-) őrök tisztje, magaviselete, jogai.

1. §.

Az 1894 : XII. t.-cz. 81. §-a szerint a mező- vagy hegyőri szolgálatra fölesketett személyzet ezen szolgálat gyakorlásában nyilvános őrszemélyzetnek tekintetik.

A mező- vagy hegyőr ezen állásához képest köteles erkölcsileg kifogástalan életet élni.

Tartózkodnia kell föltétlenül a szeszes italok mértéktelen élvezetétől.

Vadházasságban vagy egyéb a közerkölcsöt sértő módon nem élhet.

2. §.

Szolgálatában a rendes gazdasági foglalkozásaikat üző birtokosok iránt tisztességtudással és előzékenységgel tartozik. A kártevők vagy tilos cselekményeket elkövetők ellenében szigorral kell eljárnia, mely azonban durvasággá vagy az illetők bántalmazásává nem fajulhat.

3. §.

Jogában van bárkit, a ki meg nem engedett módon vagy akként jár el, hogy előreláthatólag kárt okoz, felszólitani, hogy eljárását hagyja abban s felszólitásának mindenki engedelmeskedni tartozik.

(* Az 1894. évi 48.000 sz. földm. min. rendelet *D*) melléklete.

Jogában van azt, a kit nem ismer, vagy a kinek állandó lakhelye nincs és mezei lopáson vagy kártételen ér, megzálogolni; ha pedig zálogot nem ád, letartóztatni és a községi elöljáróság elé bekisérni. Ha az illető el akar menekülni, üldözőbe veheti és elfoghatja az őrizetére bizott területen kivül is.

Jogában áll a mezei lopás elkövetésén vagy a mezei vagyon egyéb rongálásán ért egyénektől a lopott tárgyakat és a lopás vagy rongálás elkövetésére használt eszközöket lefoglalni, valamint azon személyektől, a kik mezei kár elkövetésével alaposan gyanusithatók, ha ezek más földjén éretnek, a föld terményeinek előállitására közönségesen használt szerszámokat (ásó, kapa, fejsze stb.) elvenni, ha csak az illetők nem igazolják, hogy ezen szerszámokat miért hozták magukkal.

Letartóztathat mindenkit, a ki felszólitásának ellenszegül, őt gyalázó szavakkal illeti, vagy jelentékeny kárt okozott.

A mező- vagy hegyőrök fegyverviselése és fegyverhasználata.

4. §.

Minden községi vagy hegyközségi mező- (hegy-) őr szolgálatadója által forgópisztolylyal látandó el. Ugyanily fegyverrel láthatók el a magánosok által tartott mező- (hegy-) őrök is.

A mezőőr a forgópisztolyt szolgálatában állandóan magával vinni köteles.

A forgópisztolynak a mező- (hegy-) őr által szolgálaton kivül való viselése fegyelmi vétséget képez.

A mely törvényhatóságok szükségesnek találnák, hogy területükön a mező- (hegy-) őrök más fegyverrel láttassanak el, ez iránt indokolt határozatot hozhatnak. Ezen határozat azonban a belügyi miniszter urral egyetértőleg leendő jóváhagyás végett hozzám fölterjesztendő.

A forgópisztoly, illetve fegyver a szolgálatadó tulajdonát képezvén, kimélendő és mindig oly állapotban tartandó, hogy szükség esetén használni lehessen.

5. §.

A forgópisztolyt vagy esetleg fegyvert a mező- (hegy-) őr azonban csak akkor használhatja:

1. ha valaki őt életveszélyt okozható eszközzel (lőfegyverrel, bottal, késsel, fejszével stb.) támadja meg;
2. ha kártékony állatokat akar elriasztani.
Vadat lőnie semmi esetben sem szabad.

A mező- (hegy-) őr szolgálati kötelességei.

6. §.

A mező- (hegy-) őr esküt tesz arra, hogy:
1. az őrzésére bizott területre hűségesen felvigyáz;
2. a ki kárt tesz, vagy a kártételt megkisérli, azt haladéktalanul följelenti s ha kell, megzálogolja vagy bekiséri;
3. minden kártételt tehetsége szerint meggátol;
4. a károkat igaz lelkiismerete és tudomása szerint megbecsüli;
5. ártatlant hamisan sem nem vádol, sem nem gyanusit;
6. az őrzést és a szolgálatot szolgálatadója tudta és beleegyezése, vagy mellőzhetlen szükség nélkül el nem hagyja;
7. mindenért, a mi gondviselése alá bizatott, mindenkor felelős lesz.

7. §.

A letett eskü folytán és az 1894: XII. t.-cz. rendelkezéseihez képest köteles a mező- (hegy-) őr:
1. az őrzésére bizott területet naponta többször is, a termények érésének idején pedig éjjel is bejárni s ugy megismerni, hogy a kártételeket azonnal észrevegye;
2. a talált kárt megbecsülni s szolgálatadójának 24 óra alatt feljelenteni;
3. azt, a kit kártételen kapott és előtte nem ismeretes, vagy állandó lakhelye nincs, megzálogolni, vagy a mint az a 3. §-ban meg van mondva, a községi elöljárósághoz bekisérni;
4. a kártételre használt vagy használható tárgyakat, a mint az a 3. §-ban megmondatott, elvenni és a községi elöljáróságnak átadni;
5. a kárban talált állatokat behajtani s ha a mezőőr magánbirtokosnál van alkalmazva, annak, máskülönben a községi elöljáróságnak átadni;
6. ügyelni, hogy közutakon ne legeltessenek;
7. a pásztorokra felügyelni, hogy az őrzendő állatokat el ne hagyják;

8. ügyelni arra, hogy a határjelek meg ne rongáltassanak, el ne vétessenek s ha ilyet tapasztal, a községi elöljáróságnak jelentést tenni;

9. ügyelni a mezei utak állapotára, s ha azok valamelyikén oly romlást vagy rongálást lát, mely a közlekedést akadályozza, erről a községi elöljáróságnak jelentést tenni;

10. ügyelni arra, hogy a birtokosok az arankát és szerb tövist irtják-e?

11. ügyelni arra, hogy az őrzésébe eső utak mentén a fákat a hernyóktól idejekorán megtisztitják-e?

12. ügyelni arra, hogy a hasznos madarakat ne pusztitsák.

8. §.

Föl kell jelentenie a községi elöljárósághoz mindenkit:

1. a ki gazdasági terményeket gyümölcsös kertből, szőlőből, faiskolából vagy a mezőről lop, vagy a ki másnak lábon levő termését, fán levő gyümölcsét jogosulatlanul leszedi, levágja vagy ellopja;

2. a ki a szomszédra nézve káros határjelzést alkalmaz, vagy a ki magánhatár- és tilalmi jeleket jogosulatlanul, szándékosan megsemmisit, elvisz, más helyre áttesz, megrongál, vagy kiás;

3. a ki a gazdasági terményeket, a fákat és a csemetéket vagy azok gyümölcseit jogosulatlanul rongálja, levágja, kitördeli, legalyazza, vagy kiássa;

4. a ki gazdasági czélokra szolgáló megfigyelő eszközöket, hatósági jeleket vagy mérnöki jelvényeket jogosulatlanul rongál, megsemmisit, elvisz, vagy más helyre áttesz;

5. a ki mezei dülőutakat jogosulatlanul megszükit, másfelé irányit, elszánt, vagy megrongál;

6. a ki szabadban levő kórót, trágyát, tarlót, avart, nádast, tőzeget oly helyen meggyujt, hogy abból másnak kára származhat és azt felügyelet nélkül hagyja; vagy a ki másnak efféle gyulékony dolgát mulasztás vagy gondatlanságból meggyujtja;

7. aki másnak területén jogosulatlanul legeltet;

8. aki másnak a földjén jogosulatlanul szekerez, vagy marhát hajt;

9. aki kendert vagy lent nem a hatóság által kijelölt helyen és megállapitott módozatok mellett áztat;

10. aki idegen szántóföldről, rétről, legelőről, kertből, gyümölcsösből vagy szőlőből füvet, trágyát vagy fütőanyagot jogosulatlanul szed;

11. aki állatokat felügyelet nélkül legeltet;
12. aki a szederfa lombot megfertőzteti;
13. aki szántóföldön hátrahagyott mezőgazdasági eszközöket jogosulatlanul használ;
14. aki tilalmi jelzéssel ellátott területre jogosulatlanul megy, vagy jogtalanul azon átjár;
15. aki másnak mivelés alá vett földeire állatokat gondatlanságból bemenni enged, vagy betiltott mezei utat használ;
16. aki a termés teljes betakaritása előtt jogosulatlanul tarlóz vagy böngész;
17. aki másnak földjére jogosulatlanul trágyát, csontot, döglött állatot, követ, cserepet és szemetet visz, illetőleg elás; avagy ha másnak földjén gödröt ás, vásznat fehérit, ruhát szárit, vagy kendert áztat;
18. aki a káros állatokat, illetőleg növényeket a hatóság figyelmeztetése daczára a kitüzött határidő alatt irtani elmulasztja;
19. aki homok-, agyag-, kő-, mész- és egyéb gödröket vagy kutakat bekeriteni a hatóság utasitása ellenére elmulasztja;
20. aki parancsoló szükség nélkül a rábizott állatokat kellő felügyelet nélkül hagyja;
21. aki az utak, vagy bekeritett földek elzárására szolgáló keritéseket, sorompókat, kapukat és más hasonló készülékeket jogosulatlanul kinyitja;
22. aki a hasznos madarakat pusztitja, azoknak fészkeit és tojásait, fiait elszedi, vagy azokat hatósági engedély nélkül forgalomba hozza;
23. aki saját területén bárminemü döglött állatot tudva elásatlanul hagy, bármely területen elásott döglött állatot jogosulatlanul kiás.

9. §.

A mező- (hegy-) őr, őrzését szolgálatadójának tudta nélkül csak akkor hagyhatja el, ha:

1. kártevőt üldöz;
2. kártevőt kisér be, kárban talált állatot hajt be, vagy káresetet jelent föl;
3. megbetegszik s ápolás végett megy be a községbe, és szolgálatadóját bármi okból nem értesitheti.

Szolgálatát csak ugy hagyhatja el, ha ezen szándékát szolgálatadójának legalább 14 nappal előbb bejelenti.

10. §.

A mező- (hegy-) őrök, legyenek azok község- hegyközség-, vagy magánbirtokos szolgálatában, alkalmazásukból csakis 14 napi felmondással bocsáthatók el; kivéve, ha:

1. bűntett vagy vétség miatt vád alá helyeztetnek, vagy előzetesen letartóztattatnak; gondnokság vagy csőd alá kerülnek, erkölcsi tekintetben kifogás alá esnek;

2. az alábbi szakaszban körülirt fegyelmi vétségek valamelyikét követik el.

A szolgálatából kilépő mezőőr szolgálati esküjéről szóló bizonyitványát és szolgálati jelvényét legkésőbb a szolgálatából való eltávozása előtti napon a községi előljáróságnak átadni köteles; ellenesetben kihágást követ el és 100 koronáig terjedhető büntetéssel büntethető. (1894: XII. t.-cz. 96. §.)

11. §.

Fegyelmi vétséget követ el az a mező- (hegy-) őr:

1. a ki valamely mezei kárt, a melyről tudomása van, 24 óra alatt föl nem jelent;

2. a ki a kártevővel összejátszik;

3. a ki őrzését a szolgálatadó tudta és fontos ok nélkül elhagyja;

4. a ki kétszeri megintés után szolgálatában oly részegen találtatik, hogy kötelességét teljesiteni képtelen;

5. a ki szolgálatát kétszeri megintés után is hanyagul teljesiti;

6. a ki szolgálatadójával szemben engedetlenséget tanusitott;

7. a ki hivatalos eljárásában bárkit durván megsértett vagy tettleg bántalmazott;

8. a ki fegyverét szolgálaton kivül hordja.

12. §.

A mező- (hegy-) őrök fegyelmi vétségeit kis- és nagyközségekben a községi előljáró, a fő- és székvárosban a kerületi előljáró, törvényhatósági városokban a rendőrkapitány, rendezett tanácsu városokban a polgármester van jogositva megállapitani.

Azon magánbirtokos vagy hegyközségi elöljáró tehát, a ki az általa alkalmazott mező- (hegy-) őrt fegyelmi vétség miatt a 14 napi felmondási határidő előtt szándékozik elbocsátani, köteles a fegyelmi vétség megállapitása végett a fenti kikezdés szerint illetékes hatóságnál jelentést tenni, mely a följelentést irásbeli határozattal az esetleg megnevezett tanuk kihallgatása után elintézni tartozik.

Ha a följelentés még aznap elintézhető nem volna, a birtokos, illetve hegyközségi elöljáró a fegyelmi vétséggel vádolt mező- (hegy-) őrt azonnal is elbocsáthatja ugyan, de azon esetre, ha a hatóság utólag a fegyelmi vétséget meg nem állapitaná, a mező- (hegy-) őrnek 14 napi felmondási időre eső illetményeit kiszolgáltatni köteles.

TARTALOM.

FÜGGELÉK.

III. szám. **A selyemtenyésztés közigazgatása.** Összeállitotta: *Dr. Dolenecz József.*

IV—V. szám. **A m. kir. központi statisztikai hivatal adatgyüjtéseinek magyarázata.** Irta: *Dr. Buday László,* miniszteri segédtitkár a m. kir. központi statisztikai hivatalban. — Ára 2 kor. 40 fillér.

VI. szám. **Az uj orvosi dijszabás és az orvosi szolgálat dijazására fennálló szabályok.** Irta: *Dr. Fáy Aladár,* kir. közegészségi felügyelő. — Ára 1 kor. 20 fill.

VII—VIII. szám. **Ipari közigazgatás.** Az 1884 : XVII. t.-cz., továbbá az arra vonatkozó összes rendeletek, utasitások és elvi határozatok rendszeres gyüjteménye, a gyakorlati alkalmazás részletes magyarázatával. Irta: *Dr. Rudan Amadé,* m. kir. kereskedelemügyi miniszteri titkár. Ára 2 kor. 40 fill.

IX. szám. **A magyar állami tisztviselők szolgálati szabályainak rendszeres gyüjteménye.** Összeállitotta: *Rév Mór,* magy. kir. pénzügyi fogalmazó. Ára 1 kor. 20.

X. szám. **A vásárcsarnoki kereskedés kézikönyve.** Összeállitotta: *Alap Dezső.* Ajánlással ellátta: *Ziegler Nándor,* Budapest székesfőváros vásárcsarnokainak igazgatója. Ára 1 kor. 20 fill.

XI—XII. szám **A községi közigazgatás a m. kir. közig. biróság gyakorlatában.** Összeállitotta: *Dr. Kampis János.* Ára 2 kor. 40 fill.

A **„Közigazgatási Könyvtár"** *havi füzetekben* jelenik meg. Ha a tárgy terjedelme megkivánja, *kettős füzet* adatik ki, mely természetesen két hónapra szól.

Egy-egy füzet terjedelme 5—8 nyomtatott iv. Kettős füzeté ennek kétszerese.

A **„Közigazgatási Könyvtár"** előfizetési dija:

egész évre (12 füzet) . . . . . 12 kor. (6 frt)
félévre (6 füzet) . . . . 6 „ (3 „)

Egyes füzet ára 1 kor. 20 fill. (60 kr.)

Kettős füzet ára 2 kor. 40 fill. (1 frt 20 kr.)

Az 1899. és 1900 évi teljes évfolyamok, a meddig a készlet tart, évfolyamonkent 12 kor. (6 frt) beküldése ellenében portómentesen szállittatnak.

Az előfizetések és megrendelések a **„Közigazgatási Könyvtár"** kiadóhivatalához (Budapest, VI., Váczi-körut 61. sz.) küldendők be. Erre a czélra legjobb postautalványt használni.

A folyóirat szellemi részét érdeklő levelek a **„Közigazgatási Könyvtár"** szerkesztőségéhez (Budapest, I., Vár, Uri-utcza 64. sz.) czimzendők.

Dr. Kampis János
m. kir. belügyminiszteri s.-titkár,
a budapesti kerület h. állami anyakönyvi felügyelője,
a „Közigazgatási Könyvtár" szerkesztő-kiadója.

A „Közigazgatási Könyvtár"
kiadóhivatala
Orsz. Közp. Községi Nyomda Részvénytársaság
Budapest, VI., Váczi-körút 61.